

Došlo-li k vyrovnání dluhu, byl dlužní list rožmberské kanceláři vrácen. Vracené luhopisy byly znehodnocovány buď odříznutím pečeti anebo několika řezy nožem. Některé z nich se z jakýchsi důvodů dostaly do rožmberského archivu a s ním přešly do Třeboně, kde se dochovaly dodnes. Vydavatel takové případy sledoval a dochování originálu poznamenával ve vydavatelské poznámce příslušných čísel (č. 410, 524, 525, 538, 552, 554, 558, 586, 670, 671, 673, 674, 675, 676, 677, 678).

Všechny znehodnocené dluhopisy se však do archivu nedostaly a skončily jinak. Většinou jich bylo použito k vazbě knih pro rožmberskou knihovnu. V knižních fondech Krajského vlastivědného musea v Českých Budějovicích je uložena celá řada prvotisků z rožmberské knihovny a z knihovny jejich kancléře Václava z Rovného, k jejich vazbě bylo použito právě těchto vrácených a znehodnocených dluhopisů. Seznamenal je už před dvaceti lety dr. František Matouš v Soupisu prvotisků z českobudějovických knihoven, otištěném ve Zprávě o činnosti městského musea v Č. Budějovicích za léta 1932 a 1933. Srovnáním lze zjistit, že takto bylo použito originálů vrácených dluhopisů, jež jsou v Pelikánově edici zaznamenány pod čísly 365, 563, 578, 586, 613). Dlužních úpisů ve větších či menších zlomcích je však ve vazbách českobudějovických prvotisků ještě více, ale ty se již nepodařilo srovnat s žádným z otištěných regestů. Je proto pravděpodobné, že jde o listiny, jejichž opisy byly na některém z těch listů knih obligací, které v nich dnes již chybějí.

Počet dochovaných originálů dluhopisů je však možno doplnit i jinak. V rukopisném oddělení NUK je pod signaturou I E 40 uložen kodex rožmberského původu, obsahující mezi jiným také jakýsi formulář rožmberské kanceláře, jež otiskl Ferdinand Tadra ve Věstníku KČSN za rok 1890. Formulář sestavil Václav z Rovného a jako vzorů použil různých typů listin a listů, jež rožmberská kancelář vydávala nebo přijímala. Jednou z ukázek je dluhopis z 26. října 1462, vydaný Janem z Rožmberka ve prospěch Václava, syna staroměstského soukeníka Pavla, jenž je v plném znění otištěn v Pelikánově edici pod číslem 262. Srovnání textů ukazuje, že Václav z Rovného svou předlohu nepřepisoval slovo od slova, ale částečně pozměňoval. Může proto vzájemné srovnání přispět k ilustraci, jakým způsobem byla rožmberská formulářová sbírka sestavena. V jiném rukopisu NUK (I G 34) je na přidešší přilepen originál dlužního úpisu z 23. dubna 1465, jehož regest najdeme u Pelikána pod číslem 273.

Uvedené příklady stačí jako ukázka, že počet dochovaných originálů dluhopisů by bylo možno vydatně rozmnožit, kdyby se prohlédly rukopisy, pocházející z bývalé rožmberské knihovny. Velká část jich dnes je v NU, kam přišly poněkud později v knižním souboru z bývalého augustiniánského kláštera v Borovanech.

Vydavatel si v edici všiml, zda registrovaná kniha byla již někde publikována a v kladném případě ono dílo citoval. Nejčastěji se tak stalo u listin, které otiskla Blažena Rynešová v Listáři a listináři Oldřicha z Rožmberka, na jehož čtvrtém díle editor spolupracoval. V jednom případě cituje i edici J. M. Klimesche Urkunden und Regesten zur Geschichte des Gutes Poreschin (č. 324), nezmiňuje se však o tom, že řada zápisů z knih obligací byla zaregistrována Valentinem Schmidtem v Urkundenbuch der Stadt Krummau. (Pelikán č. 6, 7, 9, 10, 23, 27, Schmidt č. 419, 425, 421, 425, 422, 424). Snad proto, že i Schmidt otiskl pouze regesta a nikoliv text v plném znění.

Uvedené připomínky nemohou však nijak pozměnit potěšitelné zjištění, že v Pelikánově edici se nám dostává velmi cenného pramene, který bude nezbytnou pomůckou každému, kdo bude chtít pracovat na hospodářských dějinách do jižních Čech v období po husitské revoluci. K. Pletzer.

List Eneáše Silvia

o cestě na sněm do Benešova a o dvojí zastávce v Táboře.

Z latiny přeložil prof. Augustin Kadlec.

Eneáš, biskup sienský, Juanu Carvajalovi, kardinálu od svatého Anděla, vzkazuje mnoho pozdravů.

Ač jste zastával u Čechů úřad vyslance apoštolské stolice a znáte všechny obyčeje a smýšlení onoho lidu, přece jsem se rozhodl, že vypíši Vaši důstojnost, co se mi na této cestě přihodilo, protože někteří zvrhlí lidé kuji den ze dne nové bludy a poněvadž jsem byl nedávno v Čechách na rozkaz císařův a poznal jsem lidi dobré i zlé a mnoho jsem s nimi jednal a mnoho od nich slyšel, co by apoštolská stolice s prospěchem měla vědět. I když popíši mnoho papíru, přec nebude třeba mé vypravování kárati, neboť krátký dopis nemůže pojmut velmi mnoho věcí a jest mi dbáti toho, abych se nestal nejasným, snaže se být stručným. Nicméně však vynechávám mnohé z mnohých postřehů a dotknů se jen míst důležitějších. Kéž mi popřeje Vaše skromnost laskavého sluchu a kéž se s tím spokojí, jestliže budu psáti volněji, než je slušno vůči Vaší důstojnosti, neboť stará známost a naše bývalé styky mi k tomu dodávají odvahy. Ale už začnu vyprávěti, neboť nepochybují ani v nejmenším o Vaší laskavosti, jež obyčejně přijímá vše po lepší stránce.

Když jsem tedy v tyto dny cestoval z Jindřichova Hradce ku Praze se svými společníky, svobodným pánem Albertem z Eberstorfu, Prokopem z Rabštejna a Jindřichem Druchsäsem, vojiny řádu rytířského, zdálo se nám výhodnějším, poněvadž jsme se obávali lapků a nástrah, zavítati spíše k táborům, než přenocovati v otevřených vesnicích a svěriti se raději věrné ochraně vlků než zajíců. Poslali tedy napřed lidi, aby jeli k táborům a žádali je o právo pohostinství. Táboři tu žádost přijali s radostí, slibili ochranu a vyšli nám v ústrety. Stálo to za podívanou. Byl to lid selský a různorodý, ač chtěli vypadati uhlazeně. Bylo zima a pršelo, neboť v Čechách je často zima i v létě. Jedni z těch lidí byli nazí, jen v košilích, jiní si odělí sukně z kožešin, jedni byli bez sedla, jiní bez uzdy, opět jiní bez ostruh; jedni měli holeň krytou plátem, jiní byli bez této ochrany; tomu scházelo oko, onomu ruka a abych užil slov Vergiliových, byla hnusná podívaná na spánky zbavené ušních boltců a na chrápy zmračená hnusným bolákem. Nešli v nějakém pořádku, mluvili o překot, přijali nás po venkovsku obhrouble, avšak nabídli nám ryby, víno a pivo. A tak, když jsme vešli do městečka, viděli jsme místo, jež nevím, jak bych nazval, leda hradem a útočištěm kacířů; neboť každá nestvůrná bezbožnost a každé rouhání, jež se vyskytují u křesťanů, sem se uchylují a mají zde ochranu a je tam tolik kacířství, co hlav, a každý smí věřit, v co chce.

Na vnější bráně města byly dva štíty; na jednom byl obraz anděla, jak drží kalich, jako by radil lidu, aby přijímal pod způsobou vína, na druhém byl vymalován Žižka, stařec slepý na obě oči. Tento byl kdysi vojevůdcem táborů a o jedno oko přišel v dětství, druhé mu vypíchl nepřátelský šíp. Jím prý byli věrní křesťané často poraženi, mnoho měst bylo jím vypáleno, kláštery pobořeny, svaté budovy páleny, panny zahnobeny a kněží pobiti. Za ním šli táboři nejen, když byl jednooký, ale i když oslepl docela, a ne bez úspěchu. Neb komu jinému bylo věsti takový lid, jenž nechápe nic božského, nemá úcty k ničemu, jenž nevidí.

*) O Eneáši Silviově a jeho návštěvě Tábora viz čl. Anny Císařové-Kolářové „Návštěva Eney Silvia v Táboře před pěti sty lety“. JSH XX, 1951, 61—64.

co je správné a slušné, než slepému? Spínala se na nich slova Spasitele: Vede-li slepý slepého, oba do jámy padnou. Když byl tento vůdce blízek smrti a ptali se ho táboři, koho by po sobě označoval za vůdce, řekl: Až vypustím duši, stáhněte se mne kůži a maso dejte ptákům, ale z kůže udělejte buben a ten ať je vám vůdcem v bitvách; neboť kdekoli Němci uslyší jeho zvuk, brzy se obrátí na útěk, majíce hrůzu před Žižkou z toho bubnu. Když tento muž zemřel, zvolili si jedni za vůdce Prokopa, druzí milovali natolik jeho památku, že nepovažovali nikoho za hodna, aby nastoupil po tak velkém vůdci a opovrhše vůdcem, nazývali se sirotky, jako by byli bez otce a osířeli, jako by soudili, že je třeba ctít slepotu nejen na živém, ale i na mrtvém a jíti za ní až do podsvětí. Ale tohoto ctí táboři jako božstvo, a ačkoli proklínají všechny obrazy, přec uctívají obraz tohoto muže a prokazují Žižkovi čest, kterou Kristu odpírají. Sekta těchto lidí je zhoubná a hodná prokletí a zaslouží nejvyššího trestu. Nechtějí, aby římská církev měla vedení a kněžstvo aby mělo cokoli vlastního. Ničí obrazy Krista a svatých, popírá očištec, tvrdí, že prosby světců, s Kristem již vládnoucích, nejsou smrtelníkům nic platny, nesvětí mimo neděli a velikonoční den žádných svátků, pohrdají posty, zavrhuji kanonické hodinky, podávají svátost oltární na způsob chleba a vína i dětem a lidem choromyslným. Místo mše říkají jen modlitbu Páně a posvěcující slova. K tomu se ani nepřevlékají do ozdobných rouch. Někteří jdou tak daleko ve svém šílenství, že důrazně tvrdí, že ve svátosti oltární není pravé tělo Kristovo, nýbrž že je to jakési zpřítomnění či znamení, následující tím bludného Berengaria, jenž se neobrátil na pravou víru. Ze svátosti církve přijímají jen křest, svátost oltární, manželství a svěcení kněžstva. Na zpověď drží málo, na biřmování a poslední pomazání vůbec nic. Jsou úhlavními nepřáteli mnišských řádů, tvrdí, že jsou to ďábelské vynálezy. Chtějí křest obyčejnou vodou, vody vůbec nesvětí a nemají posvěcených hřbitovů, těla mrtvých pohřbívají v polích se zvířaty, jako ostatně zasluhují a považují za marné modliti se za mrtvé. Vysmívají se svěcení kostelů a svátost oltární podávají kdekoli, bez ohledu na to, jaké to je místo. O nic více nedbají než o to, aby slyšeli kázání. Jestliže kdo nedbale doma dřepí neb se zabývá obchodem či hrou v době kázání, je mrskán a donucen, aby šel naslouchat slovu, jak říkají, Božímu. Mají jakýsi dřevěný dům, podobný venkovské stodole, ten nazývají chrámem, zde káží lidu, zde vykládají denně zákon, zde mají jediný oltář, ani posvěcený není, ani se nemusí světit a s toho podávají lidem svátost. Kněží nenosí tonsury ani si neholí vousů. Tyto kněze táboři zásobují obilím, pivem, tukem, zeleninou, dřívím a všemi domácími potřebami na veřejné útraty a přidávají každý měsíc každému dle počtu hlav po šedesáti groších, aby si za ně mohli koupit ryby a čerstvé maso a chtějí-li, také víno. Na oltáři ničeho neobětují, odsuzují všechny desátky a nedrží ani na jméno prvotín. Nejsou však svorní v jediné víře, nýbrž každý věří něco jiného. Každý má svou vůli a nežijí dle jednoho přání nebo slibu. Přece však daroval císař Zikmund těmto svatokrádežným a nejzločinnějším lidem městské právo a svobodu těm, jež bylo záhodno vyhladit nebo odstranit na nejzazší konec země, aby tam lámali a těsali kámen daleko od lidské společnosti, a spokojil se s poplatkem velmi malým. To bylo na velikou hanbu nejen jeho, ale i celé říše, neb jako vadná míra kvasu pokazí celou hromadu těsta, tak hanobí onen lidský kal celé jméno českého národa. Ale vězte, jak je město položeno, neb jste byl velmi blízko u něho. Mohl jste se dívat na hradby, jež svírají město se všech stran dvojíto radou a jsou zpevněny věžemi a baštami. Kopec se táhne od západu, není na žádné straně vyšší než okolní krajina, avšak má se dvou stran skalnaté srázy. Po jedné straně jej oblévá řeka, již sousední oby-

vatelé říkají Lužnice, po straně druhé teče tenký potok, ale hluboký a nesnadno se k němu může. Ten potok jako by se chtěl před městem vlít do větší řeky, zakousl se do pahorku soufěskou širokou asi dvacet kroků a byl by jej, tuším, prorazil, nebýt skal příliš tvrdých, které mu v tom zabránily a donutily jej, že uhnul. Teče tedy potok napravo, podle velké části města, a konečně se vlévá, když minul pahorek, do řeky, jež oblévá zbývající část města. Tak je tedy město opevněno se všech stran skalami a vodami, má však přece na jednom místě rovný přístup, ale ten je opevněn ohromným příkopem a širší hradbou. Jsou tu tři brány, než vejдете do města. Ta první je v baště, jejíž zdi jsou dvacet stop široké a jednou tolik vysoké. Dostalo se jim velmi mnoho válečných strojů od poražených nepřátel a z rozbořených měst, kteréžto stroje ukazují na náměstí na postrach sousedům.

Stěny domů jsou buď dřevěné nebo hliněné, postavené námatkou, bez jakéhokoli pořádku a plánu. Neboť jak si kdysi postavili stany nazdařbůh, tak si potom budovali domy. Mají mnoho cenného nábytku a je mezi nimi velmi mnoho bohatství, neboť snesli na jedno místo kořist mnohých národů. Chtěli sice žít dle mravů prvotní církve a měli vše společné; nazývali se navzájem bratři a čeho jednomu se nedostávalo, to mu druhý poskytl; nyní však žije každý pro sebe, jeden má hlad a druhý se opíjí. Horlivost lásky k bližnímu byla krátká, krátké bylo i napodobování prvotních křesťanů. Ale prvotní učedníci Kristovi a ti, kdo položili základy rodící se církve, sdíleli se svými bratry, co dříve bylo jejich, nebrali ničeho cizího, leda že by to bylo darováno dobrovolně a z lásky ke Kristu. Táboři však plenili cizí majetek a dávali do společné kádě jen to, co byli uloupili násilím. Ani v tom nedovedli setrvat. Vrátili se všichni k duchu lakoty a poněvadž již nemohou loupit jako kdysi, neboť se bojí sousedů, poněvadž jejich bojovnost ochabla, dychtí po zisku a hledí si obchodu a špinavých živností.

Jest v obci na čtyři tisíce mužů, kteří by mohli tasiti meč, ale jsou považováni za neschopné boje, poněvadž se stali řemeslníky a hledají své živobytí z velké části tkáním vlny. Neměli žádných statků, ale přepadli vesnice šlechticů a klášterů, jež jim později připsal Zikmund na věčné časy jako majetek dle práva a nevím, zda není možno nazvat jej proto člověkem, jenž zvrátil božský a lidský zákon.

Víte nyní, jaká je tato obec, jaké jsou mravy tohoto lidu, jaká je poloha města, jaká je vláda těch kacířů, jaké to hnízdo nepravosti, jaký to příbytek Satanův, jaký chrám Belialův a jaká to říše Luciferova. Když jsem zde přenocoval a zvěděl od svého hostitele, že vše, co jsem již napsal, je pravda, vyzýval jsem toho člověka, aby se vzdal tak velkých bludů. Nebyl to vůbec člověk tyrdohlavý, ani nepohrdal napomenutím a měl v zádu v ložnici obraz Panny Marie a Krista spasitele, jež tajně uctíval. Věřím, že by veřejně odpadl od toho šílenství, kdyby se nebál, že přijde o svůj majetek, neboť je bohat; ale většina lidí raději zahubí duši, než aby přišla o majetek, a mnoho lidí zahynulo pro peníze. A proto, jak praví Spasitel, snáze projde lano uchem jehly, než bohatí dosáhnou království nebeského.

Když druhého dne k ránu přišli hodnostáři města tak špinavého a děkovali nám za návštěvu a ježto se zdálo, že jsou zdvořilí spíše slovem než myslí, pravím ke svým spolucestujícím: Zhřešili jsme, bratři, že jsme se stýkali s lidem hříšným a Bohu nepřátelským. Netušil jsem, že bludy, jež tu shledávám, jsou tak velké. Domníval jsem se, že se ten lid od nás liší jen obřadem přijímání, ale nyní jsem zjistil, že ten lid je kacířský, nevěřící, že se bouří proti Bohu a že nemá vážnosti ani účty k ničemu. A proto, chceme-li učiniti svému svědomí zadost, je nutno, abychom jim něco řekli, aby se nedomnívali, že se nám líbí, co

oni dělají, aby se u sousedů nechlubili, že se přátelsky setkali s vyslanci římského krále. Prokop se mnou souhlasil a řekl, že je to dobrá rada, ale Rakušany, ustrašené lidi zaječícího srdce, nemohl přesvědčit můj návrh, ač jsem navrhoval, že budeme mluvit tak, aby nebylo se obávat, že by to lid podráždilo. Odešli jsme tedy a ač byla neděle, nedbali jsme služeb Božích, abychom neměli s kacíři nic společného. Měl jsem chut vidět Prahu, město slavné a hlavní v království, ale řádl tam hrozný mor a prý mu padalo za oběť každý den neméně než 200 hlav. Tím polekano rozpustí panstvo, které se sešlo, sněm, a odeberou se do města Benešova, vzdáleného od Prahy dvacet pět tisíc kroků. Zatím zemřela i císařovna Barbora, jež byla chotí Zikmundovou a sestrou cejlského hraběte Bedřicha, a její tělo bylo přeneseno do Prahy a pohřbeno na hradě. Byla to žena rozumná, ale málo prý věřila v posmrtný život. Žila-li zbožně, má nyní svou odplatu. Někteří tvrdí, že nebožka vydechla duši dobře a jak se sluší na křesťanku.

Když jsme přijeli do města Benešova, našli jsme tam sněm království. Z pánů byli tam Jiří z Poděbrad, Jindřich z Růže, Aleš, Zdeněk a Petr ze Šternberka, Zbyněk Zajíc z Hasenburku, Jan Zajímač, Jan Smiřický, Jan Čabelický ze Soutic, Zdeněk Kostka, Jan Malovec z Malovic, Jan z Náchoda a mnoho jiných pánů. Z obcí byli přítomni řečníci z Prahy, z Kutné Hory, z Plzně, z Loun, z Kolína, z Klatov, z Litoměřic, ze Slaného, z Žatce, z Budějovic, z Tábora a kacíři byli smišeni s katolíky. Byl byste tam viděl splněn Isaiášův výrok, že se budou pásti spolu telátka i medvědi a že jejich mláďata budou klidně vedle sebe odpočívat. Vysoká šlechta království jde z velké části s římskou církví, většina měst s Táboři nebo s Rokycanou. Velmi mnozí z obou těchto stran k nám přišli a navzájem na sebe žalovali. Poněvadž však byl ten sněm konán k vůli nám, aby viděl, co by císař odpověděl na požadavky království, jednali jsme s nimi po tři dny a teprve čtvrtého dne pochopili i oni konečně naši vůli a my jsme zvěděli jejich návrh a sněm byl rozpuštěn. Dříve ještě však byl přinesen dopis braniborských markrabí, jenž žádal schůzku mezi předáky království a apoštolským vyslancem kardinálem svatého Petra, aby byly urovnány záležitosti církve. To se nám líbilo a přimlouvali jsme se u obou stran a radili jsme k té schůzce. Byl přijat návrh a ustanoven den schůze na svátek sv. Martina a za místo schůze stanoveny Litoměřice. Jako prostředník mezi kardinálem a královstvím byli přijati markrabové. Dež Bůh, aby nastal konec rozběrů a svárů, aby znovu zkvetla v Čechách víra a země plná bludů a neznající pravdy kéž by se konečně vynořila z hloubi temné pověry k jasnému světlu pravého náboženství. Abychom k tomu také my přispěli, seč jsme, prosil jsem Prokopa, aby byl věrným tlumočníkem mezi mnou a Jiřím, neboť jsem se domníval, že by se dali ostatní snadno získati, kdybych shledal, že ten velký a mocný muž, za nímž jde největší část království, touží po shodě a svornosti. Byli jsme dlouho spolu a o čem jsme hovořili, nyní sdělím. A abych byl stručnější, aby nebylo mi častěji užívatí slov: „řekl jsem“ a „pravil“, napíši před svá slova své jméno a před slova jeho zase jeho jméno, což, jak se dovidám, činil i Cicero a mnozí, kteří uvádějí ve svých dílech osoby spolu rozmlouvající. Tak se totiž po mém soudu stává řeč stručnější a jasnější. Ale poslechněte si již rozhovor.

Eneáš: Co jsem ti chtěl říci, vznešený muži, není věcí soukromou; ani nepatrnou, ale týká se klidu tohoto království a velkého dobra tvého. Chceš-li tu věc slyšet, brzy ti ji vyložím.

Jiří: Přeji si slyšet, řci, co ti líbí.

Eneáš: A já chci mluvit v nelíčené lásce, jež ničeho nezamlčuje a užívá nejvyšší svobody.

Jiří: To očekávám, mluv.

Eneáš: Toto království bývalo kdysi ve velmi velkém rozkvětu a nejbohatší mezi západními říši. Slynulo náboženským životem a byla to slavná studia všech dobrých umění. Nyní je to kraj chudý, zpustošený, rozervaný. Proč to? Jistě proto, že nemůže lháti naše pravda, když pravi ústy evangelistovými: Každé království v sobě rozdělené bude zpustošeno a dům padne na dům. Vy Čechové nejen že jste mezi sebou rozděleni, ale jste z větší části odloučeni od samého křesťanstva a neslyšíte římské církve, ač jest matkou a učitelkou věřících, a nepřijímáte rozkazů církevních sněmů. Kdybyste se ale přivinuli k jednotě církve a kráčeli svorně v domě Hsopodinově, snadno by vaše království nabylo opět bývalé důstojnosti a slávy. A tak ty, jenž vedeš lid tohoto království, kam chceš, učíš své jméno velikým, učíš, aby tě milovala apoštolská stolice a vrať jí syny, jež jí Satan odvedl. Nechť potok pije své vody z pramene, aby nevyschl, byv odříznut. Všichni se vrátí a budou ctít římskou církev; budeš-li chtít, budeš obzvláště milým římskému veleknězi a císaři a až přijde Ladislav do království, bude tě nazývat ochráncem, otcem. Tobě bude nejvíce děkovat, až mu vrátíš zemi uklidněnou, očistěnou od bludů, klidnou mírem, zdobenou ctnostmi, horlivou u víře. Dosáhneš slávy nejen ty sám, ale i tvoji potomci i vnuci a ti, kdo z nich se narodí, budou proto vždy u vážnosti a památka tvého jména bude věčná a stav tvé rodiny bude upevněn a poroste opravdovou ctností. Až pak odejdeš z tohoto života, půjdeš do lepšího, obdržíš tam zářivé sídlo a věčnou blaženost, jsa oděn nesmrtelností. Neboť všem, kdo svou vlast ozdobí, zvětší, jí pomohou a uhájí, je zajištěno v nebi neomezené místo, kde blažení se těší věčnému životu. Znáš-li tedy cestu, jež vede rovnou k jednotě, pouč mne o ní, neboť to lépe oznámím svaté stolici. Slíbili jste již legátovi schůzku a dobře jste učinili, neboť touží po dobru a je snaživý a učený otec; on nalezne, nemýlím-li se, vhodné způsoby k sjednocení. Nevím však, jakou je nadán schopností; kdybych to věděl, sdělil bych veleknězi písemně vaše přání a on by sám poučil legáta, než by nadešel den té schůzky.

Jiří: Děkuji ti, otče, že máš starost o naše království. Jak pravíš, je království otřeseno a vyloupeno, Bůh sám ví, či vinou. My toužíme po míru a neválčíme, abychom válčili, ale abychom měli mír. Proti své vůli třímáme zbraně, proti své vůli se bijeme v bitvách. Poslali jsme kdysi vyslance k sněmu basilejskému a sjednali jsme několik smluv s otci, kteří tam tehdy předsedali, a kdyby byly bývaly dodrženy, měli bychom mír i s apoštolskou stolicí i s ostatními křesťany a nebylo by nijak rozdělení v království. Ale smlouvy se nám ruší, jsme nazýváni kacíři a rozkolníky. Jestliže kdo u nás zemře, dostává se jím pohřbu jako oslům. Naši klerikové nemohou být nikde vysvěceni, ač jsou vyučeni a skromní. Ti, kdo pijí z kalicha, jsou tupeni. Byl u nás legát kardinál od sv. Anděla, šli k němu naši kněží, i já jsem byl u něho; žádali jsme, aby byla obnovena a upevněna bývalá smlouva. Kdyby nám byl popřál sluchu, nebylo by došlo k pohoršivým činům, jež se potom objevily. Oslýšel naše prosby, o kompaktátech mluvil i tak, jako by byl nikdy o nich neslyšel. My však víme, že platí a že jsou tatáž, jež nám povolil obecný sněm církevní, než byl rozpuštěn Eugenem IV. Jestliže papež Mikuláš V. je nás pamětliv a chce, abychom ho byli poslušni, nechť nařídí, aby smlouvy byly zachovány a budeme ho ctít. Toto jest jediná a krátká cesta k míru a k jednotě, po ní jest nám kráčet a ona vede ke svornosti.

Eneáš: Je zvykem mezi lidmi, že stejné stejným se splácí. Proč si stěžujete, že smlouva je rušena, když první jste ji porušili? Nestačí

vám totiž přijímati pod obojí způsobou, vy odsuzujete ty, kdož přijímají jen pod jednou.

Jiří: Kde je odsuzujeme?

Eneáš: Když říkáte, že nebude spasen, kdo nepřijímá pod obojí způsobou. Nás všechny odsuzujete a tvrdíte, že jsme prokletí kacíři. Ký div, jestliže neřest kacířství vytýkáme vám? Ty praviš, že byly učiněny úmluvy se sněmem, že jsou pravé a schválené autoritou sněmu církevního. Rád to slyším, ale sněm je proti vám, když mluví o přijímání pod obojí, neboť praví, že ani není nutné pro spásu duše a že ani Kristus nepředepsal, aby lidu bylo podáváno přijímání pod obojí způsobou.

Jiří: Není-li přijímání nařízeno pod obojí způsobou, pak není nařízeno ani pod jednou. Kdo nařídil, aby lid přijímal pod způsobou chleba, nařídil také přijímati pod způsobou vína a zavedl ten zvyk.

Eneáš: Jsi na omylu, neboť Kristus dal svátost apoštolům, ne lidu. Ale není kdy o to se přit; dovol, abych řekl, co jsem vlastně chtěl.

Jiří: Pokračuj, naslouchám.

Eneáš: Co je na tom divného, jestliže legát nechtěl obnovit vaše smlouvy? Bylo vám povoleno přijímání pod obojí způsobou; avšak vašim kněžím bylo nařízeno, aby, kdykoli podávají lidu svátost, upozornili a poučili všechny, aby nemysleli, že jen pod obojí způsobou je celý a neporušený Kristus, nýbrž pod kteroukoli, ale oni toho nečiní. Bylo jim zakázáno podávat svátost oltární nemluvnatům a slabomyslným, a přece podávají. Nemají nikoho nutit, aby přijímal pod obojí způsobou, ale nutí. Nepřijímají-li tak, odpírají jim křesťanský pohřeb. Kdo dříve takto nepřijímal, má být od nich odmrštěn. Oni však zvou, vyzývají a upomínají. Mají zachovávat obřady obecné církve, ale nedbají toho a misí smlouvy! Činí, v čem je jim zabráněno a nedbají vůbec toho, co se jim nařizuje. Když tedy zneužíváte výsad a přestupujete zákony otců a nedbáte nařízení sněmu církevního, neprávem viníte legáta, že nechce potvrdit kompaktáta, neboť jste se připravili o výsadu tím, že jste ji špatně užívali.

Jiří: V našich úmluvách je pamatováno na to, že není překážkou míru a jednoty, jestliže někteří se hned neřídí dle obřadu, jenž jest všeobecně zachováván.

Eneáš: Pravdu diš, že kompaktáta zůstávají v platnosti, jestliže jen někteří a ne všichni zachovávají posvátný řád církve, ale úmluvy ztrácejí platnost, když všichni zavrhnou řád církve, jako že to všichni děláte. Ale mluvíme opět o obřadech, ne o víře, neb porušujete-li víru, jakou silu mohou mít smlouvy mezi vámi a námi? Vy však, což budiž řečeno bez urážky, zavrhuje naši víru, pokud tvrdíte, že přijímání pod obojí je národům nutné.

Jiří: O tom ničeho nevím, ale toto ti říkám: nebudou-li zachovávány smlouvy, nebude ani místa pro mír, ani nebude možno mluvit o svornosti. Chopíme-li se opět zbraní, budete nám sami nabízet staré smlouvy, ale my těch nepřijmeme. Není nás málo, jak si snad myslíte. V sousedství je mnoho těch, kdo s námi smýšlejí a čekají jen na to, až vytáhneme do pole. Víte, co se dalo v letech minulých. Pochopí-li papež, nebude se přit o to, zda jsme ztratili výsady, abychom si nedobýli zbraněmi větších. Tomu, kdo má v ruce zbraň, dá všechno ten, kdo odpírá věc spravedlivou. Snad se najdou, kdo mnoho slibují, kdo slibují velká vojska, kdo se holedbají, že půjdou na nás. Ale my známe zvyky a silu soudů. Já, kdybych mohl radit papeži, zachoval bych kompaktáta.

(Dokončení.)

Sdělení. Recenzi nových knih o husitství (F. Kavka: Husitská revoluční tradice, J. Durdík: Husitské vojenství) přineseme v příštích číslech.

JOSEF MACEK:

K počátkům táborství v Písku

Město Písek je jedním ze slavných husitských měst. Písek spolu s Hradištěm hory Tábor byly oporami tábořského městského svazu, které zůstaly věrné radikálnímu táborství až do poslední chvíle. Když se 1. září 1452 Tábor poddal Jiřímu z Poděbrad a začlenil se do jeho rytířsko-městského svazu,¹⁾ měšťané píseckí brzy následovali své spolubratry. Už asi 18. září 1452 smlouval se Jiřík i s Píseckými a městy spojenými s Pískem: s Klatovskými, Domažlickými a Sušickými²⁾. I na Písku ovšem bylo dokonáno toho dne jenom to, co už dlouho trvalo. Píseckí měšťané se začlenili dobrovolně mezi ostatní královská města po bok nižší šlechty a pod vedení Jiříka z Poděbrad, protože už dávno nebyli zastánci těch revolučních ideálů, s nimiž před lety vstupovali v boj.

Mnohokrát si klademe při studiu dějin husitské revoluce otázku, jak je to možné, že se revoluční hnutí tak mohutně rozmáchlo právě v sobě. Co se to dalo v husitských městech, že se z revolučních pevností stala normálními královskými městy, součástí feudálního řádu? Nemáme bohužel možnost sledovat podrobně vývoj všech husitských měst. Nahlédneme alespoň letmo do vývoje Tábora a zjistíme, že se revoluční pevnost Hradiště hory Tábor měnila pozvolna v královské, feudální město právě proto, že se měšťané, někdy chudí a v boji odhodlaní měnili v zabydlené, zpohodlnělé měšťanosty, jimž klid a pokoj byl milejší nade vše³⁾. A tento přerod tábořských měšťanů nebyl ojedinělý. Právě historie husitského Písku potvrzuje, že podobně se vyvíjela situace i v této husitské pevnosti a že tedy stojíme před obecným problémem: postoj středověkého měšťanstva k revoluci, k revolučním požadavkům městské i venkovské chudiny. Možná říci, že středověké měšťanské oposice zaujímal k bezprostředním úkolům revolučního boje právě tak opatrné, umírněné a kompromisní stanovisko jako v statech později její dědička, liberální buržoasie. A k poznání této důležité otázky přispěje nám i list z historie husitského Písku velmi cennými údaji.

Písek a okolí Písku byly už před počátkem revoluce jevištěm revolučního hnutí namířeného především proti církevní hierarchii. V roce 1416 byla přepadena fara faráře Jana, stálého vikáře farního kostela v Heřmaně a správce fary v Písku⁴⁾. Městský lid písecký spolu s venkovským lidem a kazateli z okolních obcí (Heřman, Skály, Klob, Vesce, části to dnešní Heřmaně, Ražice, Humňany, Štětice, Záluží, Lazis, Chelčice a Putim) se ozbrojili a veřejně vtrhli na faru. Pobili tam shromážděné desátky, úroky, příjmy a všechny peníze i jiné věci. Služník farářova Jana zavřeli do radnice a tam jej mučili. Jak je patrné z žaloby, spojil se už v roce 1416 městský lid spolu s lidem z okolních vesnic

¹⁾ Srv. k tomu J. Macek, Konec lidového Tábora (Český lid, 1952, str. 97 n.) — V tomto článku se chci dotknout jen prvních let husitství v Písku ve vztahu k dějinám husitského Tábora. Nejde tedy o článek šířeji založený.

²⁾ R. Urbánek, České dějiny III/2, str. 672.

³⁾ J. Macek, Tábor v husitském revolučním hnutí I, Praha 1953, str. 304 n. (celá kapitola VI. Společenské rozvrstvení Tábora v letech 1420 až 1452).

⁴⁾ Podle orig. notář. instrum. z 1418, 5/5 (Archiv praž. kapit. XXVII, 5 b). Děkuji s. doc. Dr. Grausovi, že mě na tento dokument upozornil. V příloze je otištěn prom. arch. L. Mrázkovou.

p. biskupa bylo mi podivné, že se do škol, ani ke zkouškám nepodíval, aby co otec a vrchní pastýř se alespoň přesvědčil, jak jeho dítky vedeny a jeho ovečky paseny jsou. Proto obdrženy pochvalný list od něho žádné radosti mi nepůsobil a to tím více, poněvadž všichni učitelé takový obdrželi, ač u některých zkouška nedobře dopadla; proto nemohu na jisto poznamenati, zdali jsem ho hoden byl". R. 1856 byla mu odevzdána na návrh předsedy spolku proti trýznění zvířat v Jemaici bronzová medaile od bavorského prince Vojtěcha a brzy nato obdržel diplom čestného členství spolku pro mravně zanedbané chlapce v Brně. Konečně r. 1867 byl jmenován od konsistoře vzorným učitelem a tak po zásluze oceněna jeho práce školská.

Přízeň, již se těšil za svého života, projevila se, jak již bylo vypravováno, i o jeho pohřbu.

Hudební nadání, které dědil Kypta po svém otci, přenesl na své děti. Prvorozený syn jeho Jan Evangelista, jenž se stal r. 1867 provisorním kantorem v Telči, byl nadaný hudebník a ředitel kůru v Telči. Pokusil se o komponování již za života otce. Rovněž syn Bernard, při smrti otcově teprve tříletý, byl výborným hudebníkem a ředitelem kůru. Opsal s pietou otcův deník, chovaný v museu telčském a upravil jej tak pro tisk. Dcera jeho Milada byla dobrou pianistkou.

Dílo Kyptovo zapadlo, sdílejí tak osud mnohých jiných skladatelů doby předsmetanovské. Nezaniklo však, jak již uvedeno, úplně. Zvláště jeho česká pastorálka těšila se oblibě u venkovských ředitelů kůrů zejména z cechu kantorského. Teprve vysílání jeho České pastorální mše A dur pražským rozhlasem (1933) a hned roku následujícího téže mše z chrámu Křižovníků v Praze probudilo zájem o tohoto zapomenutého kantora-muzikanta a jeho mše byla potom provozována i na mnohých kůrech venkovských s pietní přípravou. Ještě větší zájem o osobnost skladatelovu vyvolal jeho deník, vydaný Boh. Pernicou (1940), upřímná životní zpověď českého učitele staré školy, anebo lépe řečeno historie české školy a českého učitele z doby před 100 lety a zároveň historie „chudého hochy, který se proslavil". Jest to román psaný samým životem: román chudého chlapce, odstrkovaného ve vlastním domově, příprava jeho k povolání, o němž si tolik krásného vysnil, za nejtěžších životních podmínek, boj o skývu suchého chleba a konečně stanutí u cíle, založení vlastní domácnosti, z níž však smrt odváděla mu jednu ženu za druhou; román hrdiny práce, jenž krušen osudem neklesal, ale hledal útěchu a zapomenutí v nové práci. „Zapustil pevné kořeny do života jako strom, utužený nepohodou, který dospěl požehnané košatosti", bylo o něm výstižně napsáno.

Pro oživení jeho památky nejvíce učinilo jeho rodné městečko Borotín, zvláště pak jeho rodáci, usazení v Praze. Při 130. výročí jeho narození a 75. výročí jeho úmrtí byla r. 1943 uspořádána v Borotíně pietní slavnost, při níž byly provedeny jeho nejvýznamnější skladby, jeho rodný domek (čp. 3) pak označen byl pamětní deskou s mramorovým poprsím, uměleckým dílem tábořského akad. sochaře J. V. Duška. Rodné městečko splatilo tak čestný dluh svému rodákovi, který tak tklivými slovy ve svém deníku vyznal se z lásky ke svému chudému domovu⁸⁾.

⁸⁾ Mimo Kyptův deník a jeho skladby a práce literární byly mi pomůckou zápisy matrik a gruntovních knih, zprávy kustoda telečského musea P. J. Rampuly, tábořského katechety Št. Vlčka, Kyptova syna Bernarda a j. a příslušná literatura. O Kyptovi psali (v pořadí chronol.): Jan Tiray v čas. „Učitel" (Brno), roč. I, Jan Květoslav Klumpar v Riegrově Slovníku naučném IV, 1865, Bernard Kypta v Struč. slovníku peda-

ZPRÁVY

Padesát let archiváře Františka Navrátila. V minulých dnech dožil se svých padesátin krumlovský archivář František Navrátil. Počátecký rodák (nar. 12. listopadu 1903), studoval v l. 1915—1923 na gymnasiu v Jindřichově Hradci a poté historii a zeměpis na fil. fakultě Karlovy university, kde v r. 1932 vykonal státní zkoušku a dosáhl aprobace pro vyučování dějepisu a zeměpisu na středních školách. Jako jiným, i Navrátilovi učaroval jindřichohradecký archiv, který poznal za svých gymnasijských studií, a není proto divu, že nevěnoval se původně zamýšlenému profesorskému povolání, nýbrž zvolil si za svůj životní úděl zaměstnání archivářské. Ještě před aprobací pracoval v l. 1927—1932 soukromě v pražských archivech a byl zaměstnán v administraci Historického klubu jako tajemník. V archivu Nár. musea pracoval v l. 1932—1934, kde mu bylo svěřeno uspořádání zlínského archivu. V květnu 1934 nastoupil jako konceptní úředník v třeboňském archivu, 1. června 1945 byl přeložen do archivu v Č. Krumlově, kde pracuje dodnes. — Archivář Frant. Navrátil vedle své úřední činnosti věnoval se hlavně rodopisu. Rodopisné práce uveřejňoval v Časopisu rodopisné společnosti i v různých jiných časopisech: v Českém lidu, v Národopisném věstníku, v Časopise pro dějiny venkova, v Jihočeském sborníku historickém a j. Zúčastnil se edice Zpráv měst. musea v Počátkách a edice Příspěvků k dějinám Počátek. Zabýval se také studiem rodokmenu počáteckého rodáka básníka Otakara Březiny (vl. jm. Václava Jebavého), napsal o tomto thematicu několik článků: Rodokmen Jebavých, Z rodného ovzduší básníkovy, K básníkovu jubileu, vesměs r. 1928. Uveřejnil také dopisy Březinovy rodnému městu a konečnou redakci shrnul v knížce „Otakar Březina a město Počátky". Prostředí, v němž archivář Navrátil žil, mělo jistě vliv i na jeho veliký zájem o stavební a historické památky, jak jeho rodného města, tak i jeho pracoviště, ať už to byla Třeboň nebo dnes Č. Krumlov. Hlavně zde má hodně příležitosti, aby svým zájmem a radou pomáhal budovat z Krumlova vzornou státní městskou rezervaci. Jeho konservátorské péči je svěřen sousední okres kaplický.

List Eneáše Silvia

o cestě na sněm do Benešova a o dvojí zastávce v Táboře.

Z latiny přeložil † prof. Augustin Kadlec.

(Dokončení.)

Eneáš: Jak vidím, kladeš naději ve zbraně a předešlá vítězství ti zdvojnásobují odvahu. Ale zlí lidé často vítězí, aby dobří byli zkoušeni. Vítězství nejde vždy ruku v ruce s pravdou. Soudy Boží jsou příliš

gogickém, Ant. Norb. Vlasák, Okres Sedlecký v Tábořsku, 1879, Ottův Slovník naučný XV, 1900, bez podpisu, Fr. Dušan Zenkl, Spisovatelé kraje tábořského I, 1902, R. Cikhart v „Českém jihu" (Tábor) 1913, v „Sedlečanském kraji" 1935, v „Národní politice" 1943, Č. Habart, Sedlečansko, Sedlecko a Voticko II, 1928, Dr. J. Muk-B. Kypta v „Ohlase od Nežárky" 1931, Boh. Pernica v „Národním učiteli" 1942, Rud. Ez. Cikhardt v „Lidových listech" 1943, Jos. Rampula v „Mojmírově říši" I, 1943, Dr. Lad. Vachulka v čas. „Smetana" 1943, F. K. Zeman v „Týdnu rozhlasu" 1943. V „Sedlečanském kraji" 1935 otiskl jsem z Kyptova deníku partie týkající se jeho domova a rodného kraje s připojením životopisu a seznamu jeho prací. Úplný deník dle opisu Kyptova syna Bernarda (originál v Telči) vydal 1910 v Topičově Edici Boh. Pernica (I. a II. vydání). Odtud přetištěny výňatky v různých časopisech.

hluboké a nepochopitelné. Dlouho jste vítězili. Což víte, zda nepřišel váš den? Výsledek války bývá různý a osud se nemá pokoušet často. Lidé už vám tolik nevěří, jako dříve, mnoho od vás odpadlo těch, kteří by vám vpadli do zad i ze předu by na vás útočili, kdyby vám nastal boj. Oni vidí, že je marná vaše víra, kterou dříve považovali za evangelickou a přesvatou, již si kdysi vážili, ale již nyní stíhají nenávistí. Ale nechme toho. Ty se domníváš, že mír závisí na pouhém zachovávaní smluv. Mně se ale zdá, že svornost je podmíněna třemi věcmi, a to kompaktáty, jak praviš, církevními statky, kterých jste se zmocnili, a ustanovením arcibiskupa, což nejsou věci malé a nedají se snadno urovnat. Neboť není maličkosti obnovit kompaktáty, když byla porušena. Ti, kdo si přisvojili církevní statky, neradi je vrátí. A sami se dopouštíte násilí, žádáte-li Rokycanu a jeho nechcete, a toho, nemýlím-li se, apoštolská stolice nikdy nepovýší k té důstojnosti.

Jiří: O kompaktátech jsem ti řekl, jak smýšlím. Bude-li papež trvat tvrdošíjně na svém, shledá, že království je ještě tvrdošíjnější. Nevím, kdo zvítězí, znám však písmo, které pravi: Zauťočí-li silný na silného, oba padnou. Ani vy, ani my nebudeme mít ze zápasu prospěch. Podmínka o církevních statcích u mne valně na váhu nepadá. Neboť ti, kdo se jich zmocnili, nemohou se hájit žádným právem a království je také nehájí. Ale poněvadž byly tyto statky některým prodány a mnohé jsou v malé zástavě, je zvykem v království, že se ty statky mají prodávat v poměru k jejich výnosu, takže co vynáší ročně pět kop, kupuje se za sto kop; kdo však mají na sto kop zastavených deset, dvacet nebo i více, budou moci býti donuceni, aby vrátili ihned výnosy, které mají nad obvyklý úrok. Ostatek si budou moci podržet jen do té doby, než budou vyplaceni. Tak budou kostely brzy znovu postaveny a vše bude v krátké době opět v pořádku, nebo, bude-li libo, jiný způsob se najde. Co se týče arcibiskupa, věru nevím, proč je papež tolik proti nám, proč odpírá potvrdit nám Rokycanu, jehož jsme si zvolili se souhlasem Zikmundovým a jemuž jsme všichni slíbili pomoc.

Eneáš: Dosud jsi si několikrát stěžoval, že jsou kompaktáty rušena, nyní sám smlouvy rušíš.

Jiří: Jakým způsobem?

Eneáš: V kompaktátech jste slíbili, že zachováte všechny řády obecné církve až na přijímání kalicha. Ale řád latinské církve, jejímiž jste členy, praví toto: Arcibiskupy volí buď kapitula a mají být potvrzeni apoštolskou autoritou církvi, nebo sám římský velekněz je ustanovuje pro osířelé církve. Vy zavádíte nový, jiný řád. Když se uprázdnil stolec, provádíte volbu lidovým hlasováním a když řád církve předpisuje, aby volba byla zkoumána a aby byla schválena zásluha zvoleného soudem římského velekněze, vy nechcete nikoho jiného, než Rokycanu. Znamená to úmluvy zachovávat nebo rušit?

Jiří: Je-li výsadou království voliti si arcibiskupa, proč by ji nemohl papež zachovávat?

Eneáš: Zachovával by, kdyby bylo co, ale vy nemáte takové výsady.

Jiří: Je starým zvykem království, že arcibiskupa volí kapitula na žádost královu, papež pak to potvrzuje.

Eneáš: Nepopírám ale toho ani nevolila kapitula, ani neměla k tomu pravomoc, když po tak dlouhém uprázdnění uplynula lhůta. Ostatně osoba, již nazýváte zvolenou, má proti sobě vážná obvinění.

Jiří: Po mém soudu by papež udělal dobrý skutek, kdyby potvrdil Rokycanu. Tento muž by totiž velmi mnoho pomáhal svým kázáním i apoštolské stolici, i králi Ladislavovi.

Eneáš: Možná, že máš pravdu, ale netřeba raditi ani mně, ani, pokud vím, papeži. Naše mínění o tomto člověku se rozcházejí.

Jiří: Věřím ti. Je totiž tolik lidí, kteří pomlouvají Rokycanu, i když neprávem, že, myslím, ani mně by nikdo nevěřil, ani svatému Petrovi by v Římě nebylo přáno sluchu, kdyby přál Rokycanovi.

Eneáš: Apoštol napomíná, aby nebyl za biskupa přijat nově pokřtěný, že by zpyšněl a upadl do osidel ďáblových. Ale ten tvůj Rokycana není ve víře nováčkem, ale viry nemá, když ve svých kázáních tupí apoštolskou stolici a tvrdí, že celá církev bloudí, že přijímání pod obojí způsobou je všem věřícím nutné ke spáse, když dokazuje, že má některé pravdy, jimž odporuje římská církev. Ale je podvodník a pravdy není v něm, když se staví svévolně a bez božského svolení v čelo drzých davů pražských, když se udělal představeným církve, aniž by byl jakkoli zákonně ustanoven, když si osobuje jméno biskupa a jeho úřad a přitom popírá pravomoc Kristova náměstka. Jeho kázání se plíží jako rak a vlévá do srdcí posluchačů smrtelný jed. Ale není stolcem velekněžským, nýbrž morovým stolec, na nějž si sedl tvůj Rokycana, mistr bludu a výborný umělec v porušování pravdy, jenž opustil pramen vody živé a vykopal si jámy, jež vody neudrží. Mluví otevřeně, jak cítím, něčeho nesmlčuji. Jak by potom mohl římský velekněz svěřiti tomuto člověku tak velkou církev? Člověku, jenž hanobí apoštolskou stolici, jenž zlořečí celé církvi, zavádí nové obřady, nechce se podrobit žádnému prověření, jenž kazí mír Páně zuřivým nesvarem a nechce se podrobit nikomu, ač chce poroučet tak mnohým? Což svěřím ovce vlku? Co by tomu řekli ti druzí občané v království, kteří až dosud šli za římskou církví bez bázně a neochvějně? Nemohlo by se stát, že by přišli k nejvyššímu veleknězi, kdyby tento povýšil Rokycanu, a řekli by: Konec nás to svěříš, svatý otče? Vždyť jsme ti zůstali věrni! Dáváš naše duše napospas nepříteli, aby je zahubil? Což není mezi námi člověka, jež bys mohl postavit v čelo naší církve? Je nás mnoho, ať už vezmeš zřetel na šlechtu nebo na lid obecný. Co je nám platná naše věrnost? Co naše stálost? Milejší jsou tobě ti, kdo byli proti tobě. Takové dáváš odměny svým věrným stoupencům! Oni budou mít arcibiskupa, aby hájil přijímání pod obojí? My, kdo přijímáme pod jednou, zůstaneme sirotky? Nemyslím, Jiří, že je možné, čeho žádáš. Naděje Rokycanova i vaše je marná. Hledáte-li mír, zanechte toho muže. I když jste mu slíbili pomoc, pečete vás nesmí vázat. Stačí, že jste se pro něho namáhali. Nikdo není vázán, aby konal nemožné a není ve vaší moci, abyste donutili papeže. Držte se řádu církve a ostatních křesťanů, přizpůsobte se svými obyčeji a tak shledáte, že vám je papež nakloněn a že všichni vás budou mít rádi. Tak budete moci užívat v míru statků klidného a šťastného království.

Jiří: Líbíš se mi, že se ani nepřetváříš, ani neskrýváš, ale že máš na jazyku, co na srdci. Bezmála ti věřím a nemyslím, že bychom mohli doufat více s ohledem na Rokycanu. Je třeba hledat jiného. Ale poněvadž byl zvolen péčí království, bude třeba ho pohnouti a přimět k tomu, aby se té volby vzdal. Potom si vyžádáme jiného na laskavé apoštolské stolici.

Eneáš: Učinte, jak libo, když se Rokycana vzdá. Přijde-li k rozumu a pokoří se, nalezne milost a pocítí dobrotivost apoštolské vznešenosti, neboť její ruka není zkrácena. A jestliže dovedeš tu věc ke kýženému cíli, jak jsem prve řekl, budeš zahrnut počtami a odměnami. Můj názor je však, abys navrhl papeži ne jednoho, ale více mužů, z nichž by mohl zvolit jednoho, osvědčeného učením i životem. Ostatně, poněvadž pádlo slovo o přijímání pod obojí způsobou a o přikázání Páně a není kdy vykládat nyní tajemství tak veliké svátosti, ať by ti mělo stačit i všemu křesťanstvu, co o tom bylo v Basileji hovořeno a co rozhodnuto,

a poněvadž vaši kněží se ještě neobrátili a raději uvádějí stydlivě své názory, než aby trpělivě naslouchali našim, radím ti, abys vyložil své pochybnosti Janu z Kapistranu, muži učenému a svatému, až sem přijde, a abys mu otevřel nejtajnější kouty svého nitra. Neboť chceš-li být vyléčen lékařem, odhal mu své rány. Budeš-li chtít, najdeš uzdravení.

Jiří: Budeme přemýšlet o Rokycanovi a o tom, co by prospělo míru a království. Co se týče Jana z Kapistranu, o tom jsem se již rozhodl, že učiním, jak jsi pravil, i kdybys mne nebyl upozornil, jakmile k nám zavítá. Neboť nemám o sobě vysoké mínění a obávám se, abych neurazil. Na sebe se nespolehám, ani na naše kněze. Ale buď zdrav! Je čas, abych si hleděl jiných věcí.

Eneáš: I ty buď zdrav a nezapomeň na to, o čem jsme mluvili.

Když jsme takto ukončili hovor, rozešli jsme se. Leccos bylo mezi námi řečeno, ale smysl toho je ten, že jsme se přeli o věci církevní. A třebaže slova nebyla tatáž, uvádím jejich smysl beze změny a nezkomolený.

Nyní víte, o čem jsem jednal s Jiřím Poděbradským. Domnívám se, že to nejsou věci malé závažnosti. Neboť Jiří má u Čechů veliké jméno a je mocným činitelem u těch, kdo přijímají pod obojí. I mnozí s druhé strany jsou jeho spojenci ve věcech válečných. Je-li, kdo by mohl sjednotit obce, je to Jiří. Ale přejdeme nyní k jiným věcem.

Když byl sněm rozpuštěn, přistoupil k nám Jindřich z Rožmberka a řekl, že byl otcovým dopisem vyzván, aby se na žádný způsob domů nevracel, leda by nás přivedl s sebou, zahrnul nás mnohými prosbami a nakonec z nás dostal slib, že pojedeme s ním. Když jsme jeli kolem Tábora a byl čas snídat, vyšli Táborané z města a zvali snažně Jindřicha, aby k nim zašel a s nimi posnídal. Ten se mne ptal, půjdu-li; odpovídám, že se mi už nechce k nepřátelům víry. Jindřich zesmutnil, neboť si přál podívat se do města a netroufal si nechat mne samotného venku. Tu se do mne všichni pustili, že prý jsem umíněný a nezdvořilý jako sedlák, když nechci vyhovět urozenému pánu. Tu pravil Prokop: „Jen jdi do města, nyní budeš mít možnost říci, co onehdy jsi říci chtěl; nyní budeš moci upokojit svoje svědomí“.

Slova Prokopova mne pohnula, jel jsem tedy do města, ale nic jsem tam nejedl ani nepil. Jel jsem však k svému bývalému hostiteli a zůstal jsem tam, zatím co ostatní snídali. Sotva jsem však sestoupil s vozu, přišli ke mně kněží města a sice Mikuláš, jemuž říkají Biskupec, zlý stařec, Jan Galet, jenž nedávno uprchl z Polska, protože se bál upálení^{*)}, a Václav Koranda, starý sluha ďáblův, jenž tvrdí, že svátost oltářní je pouze obrazné znamení. S nimi přišli žáci a velmi mnoho občanů, znalých latinského jazyka, neboť tento proradný lidský roď má jen to dobré do sebe, že miluje vzdělanost. Jejich žádost o radu zněla asi takto:

„Máme radost, otče, že jsi vstoupil do našeho města a že jsi ráčil nás navštívit. Srdečně tě vítáme a přejeme si, abys nepohrdl tím, co je u nás dobrého. Když jsi zde byl onehdy, nepřišli jsme k tobě, neboť jsme nebyli doma. Když nyní tě vidíme, prosíme, abys nám pověděl něco pro útěchu a aby tvůj příchod nám poskytl nějaký prospěch“.

A tu jsem milerád se chopil dané příležitosti k hovoru a řekl jsem jim: „Ze jste chtěli ke mně přijít a že jste mi přinesli dary, je od vás hezké a důstojné; jest totiž svatou povinností přijímat hosty a chovat

^{*)} O Galetovi (u F. M. Bartoše slove Ondřej Galka z Dobčina) viz Bartošovo pojednání ve Věstníku Král. čes. společ. nauk, Třída I. (1934) a ve zvl. otisku a stať v knize Bojovníci a mučedníci, 1939, nové vydání 1946.

se k nim laskavě, jak praví apoštol doslova: „horlivě pohostinní jsouce“ a nedodává bez příčiny slovo o horlivosti, abychom nevítili hosty řečí lehkomyšlnou a tuctovou, abych tak řekl jen okrajem rtů, nýbrž abychom je drželi celou upřímnou myslí a nemysleli přitom na to, co od nich získáme. Já však zde nebudu snídat a nebudu do večera vůbec jíst. Poněvadž mne však žádáte o útěchu, řeknu vám, co se mi bude zdát útěšným, a moje řeč se nebude skládat ze vznešených slov lidské moudrosti, ale vyberu pro vás jen slova střízlivá a pravdivá z upřímného srdce a čisté mysli procítěná. Kéž byste přijali má slova tak, jak je v dobré mysli povím“. Když prohlásili, že rádi slyší a chtějí být slyšeni, řekl jsem, aby si sedli, jsa pln touhy zápasit, pamětliv své přísahy a své víry.

Ostatní, co následuje, ponechám v podobě rozhovoru, jako jsem to začal již dříve (v hovoru s Jiřím). A popřejete-li mi sluchu, uslyšíte i naše hlouposti i uvidíte dětinský spor mezi smělymi starci.

Eneáš: Přejete si, muži táborští, slyšet ode mne útěchu. Je tedy cosi, co vás trápí a trápí, neb nebývá zvykem těšit lidi šťastné, ale ubohé. Ale když vidím, že máte v opevněném městě všeho dost, že žijete v míru se sousedy, že se těšíte dobrému zdraví, nevím, proč by vám bylo třeba útěchy, leda že ve věcech, jež se týkají víry, kolísáte, a že vašeho ducha trápí pochybnost, což se mi zdá velmi pravděpodobným. Neboť jelikož jste ve mnohých věcech v rozporu s obecnou církví, kolísá nutně vaše víra a je vám z toho smutno. Pakliže proto toužíte po slovech útěchy, vyhovím vaší žádosti a ukáži vám bezpečnou útěchu.

Pochybnosti, které vás trápí, vznikají ze svatých písem, neboť písmo nebylo nikdy tak jasné, aby nebylo možno je obracet v různý smysl a z posvátných knih vznikly všechny rozkoly, co jich bylo od počátku vznikající církve. Ale Bůh věděl, že to tak dopadne, a proto, když dal skrze služebníka svého Mojžíše izraelskému lidu zákon a předepsal řadou pokynů, co dělat neb čeho se vystríhat, věda, že budou lidé, kteří jeho zákonu budou přikládat protivný smysl, máje starost o budoucnost a chtěje položit hráz heresům, ustanovil v zemi nejvyšší soudní sbor, k němuž by bylo přicházeti s většími spory a pochybnostmi stran zákona. Praví totiž Pán v páté knize Mojžíšově: „Bude-li se ti zdát pře příliš nesnadnou a spornou mezi zájmy příbuzných, navzájem si odporujícími, mezi dvěma morovými ranami, a uvidíš-li, že slova rozhodčích v tvém domě se rozcházejí, vstaň a jdi na místo, jež zvolí Hospodin, Bůh tvůj; a tam půjdeš ke kněžím z rodu Levi a k soudci, jenž bude toho času ustanoven, a požádáš jej, aby tě rozsoudil a on ti poví, co je právem a ty učiníš, cokoli řeknou ti, kdo jsou na místě, jež zvolil Hospodin. A oni tě poučí dle jeho zákona a ty se budeš řídit dle jejich výroku a neuhneš napravo, ani nalevo. Kdo však z pýchy nebude chtít být poslušen rozkazu kněze, jenž tou dobou slouží Hospodinu, Bohu tvému, a rozhodnutí soudce, země a ty odvrátíš zlo od Izraele.“ Tak rozkázal Pán těm, kdo byli poslušní starého zákona, aby nemohl nikdo, sveden vlastním míněním, rozervat lid a zavádět cizí náboženství. Neboť zlé časy přijdou na ty, kdo krácejí v bludech srdce. Ale ani Kristus Pán, zakladatel nového zákona, mistr pravdy a objevitel nejvyšší spásy, nevynechal útočiště soudního dvora. Zvolil totiž Petra a v něm ostatní představené římské stolice, aby po jeho vstoupení na nebe byli jeho náměstky a drželi první místo v církvi, kdž mu slíbil klíče od království nebeského a moc svazovati a rozsvazovati a konečně mu svěril první stáda fka: „Pasiž ovce mé“. Proč to? Proč bylo třeba, aby Petr se stal pastýřem, aby třímal klíče nebeského království, aby přijal vrchní vedení, aby zastupoval Krista, ne-li proto, aby vodil bloudící zpět, poučoval

nevědomé, posiloval bojácné, vylučoval tvrdošíjně, pomáhal věrným a odporoval kacířům? Kdybychom byli spravedliví a kdybychom viděli pravdu pouhým svým rozumem a všichni se dle ní řídili, nepotřebovali bychom ani zákona a pána, ale poněvadž povstávají zhoubná smýšlení, jež rozešívají nakažlivé nauky, rozlévají smrtící jedy a zabíjejí lehkověrné duše, bylo nutné, aby byl stanoven nejvyšší soud, jenž by rozsuzoval, co je choroba a co ne. A ten je u stolice apoštolské, jež byla ustanovena za stěže a hlavu věřících, a to učinil Pán a nikdo jiný. A jako dveře se točí kolem stěže, tak i všechny církve jsou ovládány autoritou svaté stolice dle vůle Páně a abychom užili slov nejsvětějšího papeže Kalixta: Nikdo nepochybuje o tom, že je apoštolská stolice matkou všech církví a že se nesluší, abychom se jakkoli uchýlovali od jejích pravidel. Tak tedy vy, táboři, poraďte se s římskou církví, držte-li vás nějaká pochybnost u víře ve spárech, slyšte náměstka Kristova, činite vše, cokoli vám řeknou ti, kdo jsou v čele místa, jež Pán zvolil. Řečte s Isaiášem: Pojďte, vystupme na horu Hospodinovu a k domu Boha Jakubova a on nás poučí o cestách a budeme kráčet po stezkách jeho. Kdo je ta hora, ne-li apoštolská stolice? Který je to dům, není-li to církev? Které je to místo vyvolené Hospodinem, není-li Řím, jež posvětilo mučednictví blažených Petra a Pavla? Utíkal Petr z města ze strachu před smrtí, ale když potkal na cestě Pána, řekl mu: „Páne, kam jdeš?“ A Pán jemu pravil: „Jdu do Říma, abych tam byl znovu ukřižován“. A tak se Petr vrátil, postavil tam křeslo nejvyššího velekněze a postoupil tam smrt na kříži. Tam se tedy máme utíkat a odvolávat, odtud máme brát nauku, odtud i čerpat nápoj pravdy, tam přitéká pramen živé vody, pravou pečeti opatřený, tam je uzavřená zahrada, tam sídlí archa Páně, mimo níž není spásy. Nestýďte se, táboři, sdělit apoštolské stolici, co soudíte o víře. Ani Pavel, jenž měl zvláštní poslání s nebes, aby hlídal Kristovo evangelium, nebyl by měl jistoty, zda hlásá správně, nebýt toho, že byl posilován Petrem a ostatními apoštoly, kteří bývali s ním. A proto v epistole Galatanům praví: „Znovu jsem šel do Jerusalema s Barnabášem a Titem. Šel jsem tam však poslušen zjevení a vyložil jsem jim, obzvláště ale těm, kdo, jak se zdálo, něco znamenají, jak hlásám evangelium, abych náhodou neupadl do bohaprázdného bludu“. A svatý Jeronym, muž plný učenosti a znající všechnu vědu, psal papeži Damasovi, když diktoval své spisy o víře: „Toto je totiž víra, nejblahošlavenější papeži, již jsem se naučil v církvi, již jsem se vždy držel a jestliže je v ní náhodou něco méně osvědčeného nebo málo přesného, chci, aby to bylo opraveno tebou, jenž držíš Petrovu víru a jeho zásluhu“. Tak i já vás, táboři, vyzývám. Ukažte sebe i svoje učení římskému veleknězi, učinite, co poručí a neuchylujte se ani napravo, ani nalevo. Tak dosáhnou vaše duše útěchy, klidu a spásy.

Mikuláš: Byli bychom poslušni apoštolské vznešenosti a podobili bychom se ve vši zbožnosti, kdyby nenařizoval věci, jež se protíví zákonu Božímu.

Eneáš: Ve věcech, jež se týkají víry, nebylo nikdy shledáno, aby apoštolská stolice byla bloudila nebo že by byla souhlasila s padělanými naukami.

Galet: Ale v Anežce se zjevně mýlíla.

Eneáš: Jakou mi tu připomínáš Anežku?

Galet: Ale tu, kterou římská stolice ctíla jako papeže místo muže a dosadila na apoštolský úřad.

Eneáš: Tu nebylo omylu ve víře ani v právu, nýbrž ve skutečnosti, a ta pověst není zaručena.

Mikuláš: Ale mnozí římsí veleknězi byli zločinci, kteří nyní za to pykají v pekle.

Eneáš: O tom nevím: jestliže však přece je o některém známo, že hřešil, stalo se to pod vlivem všelidské křehkosti. Ale to bych si troufal tyrditi: Nebylo nikdy slyšáno, aby pochybný římský biskup veřejně šířil nepravé učení.

Mikuláš: Často zvrátil římský velekněz zákon svého předchůdce. Bloudil tedy jeden nebo druhý.

Eneáš: Tvé důkazy jsou plané. I kdyby totiž nový papež zrušil staré nařízení, tím ještě neodsuzuje výrok zakladatelův, neboť lidské zákony se mění dle doby. Neboť nařízení, jež bylo jednou prospěšným, nezůstává jím vždycky. Nebloudila prvotní církev, jež dovolovala kněžím manželky, ani nebloudí nynější církev, když jim je zakazuje. A vy, ač ve mnohých věcech útočíte na římskou církev, přec jen zavrhuje manželství kněží a tím nejedete ani s církví původní, ani s řeckou, nýbrž s naší. Poněvadž se však mění lidské mravy časem, nemohou rozhodnutí, jež se uveřejňují o těchto věcech, platit navěky, ale obrací se během času ke škodě, i když byla často napsána k užítí. Z toho plyne, že oba nutno schvalovat, i toho, jenž to nařízení vydal, i toho, kdo je později odvolal. Víme o Mojžíšovi, že udělal na rozkaz Hospodinův měděného hada, o němž naši doktoři tvrdí, že byl předobrazem Krista. Toho hada však zničil Ezechiáš po dlouhém čase, aniž by se tím byl provinil. Tak může i římský biskup zrušit zákon, vydaný stran obyčejů, aniž by sám bloudil neb jeho předchůdce. Týká-li se zákon víry a prohlašuje něco u víře, je nezměnitelný, neboť pravda víry je vždy pravdou a nemůže být změněna ani dle místa, ani dle času. Proto byly přijaty zásady, jež byly stanoveny svatými otci o víře, s největší úctou, a trvají nezměněny a neporušeny.

Galet: Stále obhajuješ římskou církev, že nebloudí. Marně se namáháš, neboť ona hlásá a jedná proti Kristovu evangeliu a proti jeho uskutečňování.

Eneáš: Kde pak? V čem?

Galet: Všude a hlavně ve svátosti oltářní.

Eneáš: Jakým způsobem? Pověz!

Galet: Zakazuje podávat kalich lidu, Kristus však to nařídil.

Eneáš: Ukaž, kde nařídil.

Galet: U Jana pravil Pán: „Nebudete-li jísti tělo syna člověka a pít jeho krev, nebudete mít života v sobě. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný“. Je to velká odvaha, neřku-li smělost apoštolské stolice, když odnímá lidu nápoj krve, bez něhož, jak pravil, nemáme života věčného. Ale slyš, jaká byla Kristova slova při zrození této veliké svátosti. Matouš to vypravuje takto: „Když však večeřeli, vzal Ježíš chléb a žehnal a lámal jej a dal jej učedníkům a řekl: „Vezměte a jezte, toto jest tělo mé“ a vzav kalich vzdával díky a dal jim říka: „Pijte z něho všichni; neboť to je krev nového zákona, jež bude prolita za mnohé na odpuštění hříchů“. Vidíš, že káže, aby pili všichni. Ale slyš také Marka: „A když oni jedli, vzal Ježíš chléb a žehnaje lámal jej a dával jim říka: „Vezměte, toto je tělo mé“, a přijav kalich a díky čině podal jim jej; a pili z něho všichni a řekl jim: „Toto je má krev nového zákona, jež bude vylita za mnohé“. Lukáš však praví takto: „A když přijal chléb, díky činil a lámal a podával jim jej říka: „Toto jest tělo mé, jež se dává za vás. To činite na mou památku.“ Podobně vzal i kalich, když byl povečeřel, a řekl: „Toto jest kalich, nový zákon v mé krvi, jež bude prolita za vás“. Jak vidíš, ukazují evangelisté, že Pán poručil, aby činili, co sám učinil, uživ rozkazovacího slovesa: „Činite!“ Kdyby se

někdo domníval, že rozkaz Páně se týká pouze prvnější způsob, jak to vypadá u Lukáše, nechť si poslechneme, co píše Pavel Korintanům: „Co on? Já jsem totiž přijal od Pána, což jsem i sdělil, že Pán náš Ježíš, v noci, kdy byl vydán na smrt, vzal chléb a díky čině lámal jej a řekl: „Vezměte a jezte, toto jest tělo mé, jež bude za vás vydáno na smrt. To čiňte na mou památku“. Podobně vzal i kalich, když byl po-večeřel, a řekl: „Tento kalich jest nový zákon v mé krvi. Toto čiňte, kolikrátkoli budete pít, na mou památku“. Apoštol Pavel doplňuje, co, jak se zdá, scházelo evangelistům, a sdružuje předpis o chlebu s předpisem o krvi. A Matouš praví o chlebu: jezte, a o kalichu: pijte, což jsou slova nařízená. Když tedy Pavel a evangelisté v současné shodě ukazují rozkaz jídla a pití, kdo pak nevidí, že římská církev porušuje ten rozkaz, když zakazuje lidu Kristovu krev a uzavírá cestu ke spáse? K tomu přistupuje způsob, jak zachovávali ten předpis svatí apoštolové a jiní učedníci, kteří se naučili znát smysl nového zákona ne od člověka, ale z úst Páně, jejichž jednání je nám poučením a o nichž bychom se neprávem domnívali, že bloudili. Také Řecko, matka věd a učitelka veškeré znalosti, zachovalo dodnes nezměněnou tradici Pavlovu, jenž mu byl učitelem v tom, že se má jíst chléb a pít kalich, jak o tom svědčí jeho list ke Korintským. Je proto několik doktorů, kteří uznávají Janův text v náš smysl a tvrdí, že papež Lev stanovil, aby se nezdržoval kalicha, kdo přijímá jeden způsob. Jak tedy můžeme se řídit radou římské církve, slyšet její hlas a zachovávat její zákon, když se tak zjevně protíví božským projevům? Což se nesluší poslouchati více Boha než lidi, Krista více než papeže, spíše evangelia než dekretalie?

Eneáš: Co jsi řekl, toho je mnoho a jsou to věci velké, neb to má i nářer pravdy a může oklamat mnoho lidí, kteří, slyšíce slova svatého písma, nedbají jejich smyslu, jehož tajemství nás nenaučí slova, ale jež nám zjeví duch. A proto praví David: „Sejmi závoj s mých očí a budu se dívat na podivuhodná ustanovení tvého zákona“. Nikdo nerozumí písmu, nepoučí-li ho Duch svatý. Z toho hlediska praví Pavel: „Bůh nás učinil služebníky nového zákona, ne dle písmene, ale dle ducha. Písmeno totiž zabíjí, ale duch oživuje“. Je tedy nutné, chceme-li rozumět evangelium, abychom kráčeli duchem, jak píše učitel pohanů Galatským: Já však, poněvadž jsem hříšník a obklopen nepravostmi, sobě nevěřím a nedomnívám se, že rozumím posvátným výrokům a že chápou vysoký jejich smysl. Proto ti neodpovím ničeho ze svého ducha, ale povím ti to, co oznamují svatí učitelé pod vnučením božského ducha a čemu učí církev. Neboť jí Kristus stojí po boku a vše jí vnuká Duch svatý, jenž požívá největší důstojnosti, nejvyšší moci, nezměrné autority, jež nikoho neklame, ani nebývá oklamána, a kdo by pohrdal jejím učením nebo pokáráním, budiž považován za pohana a publikána a, abychom mluvili ústy sv. Cypriána, mučedníka velmi slavného a učeného, je cizí, bezbožný a nepřítel a nemůže již míti za otce Boha, kdo nemá církev za svou matku. Je velmi mnoho slov v Písmě svatém, jež se dají přizpůsobit různým významům, proto nesmíme hledat jiný neb cizí význam mimo ně, abychom jej potvrdili svědectvím písma, ale jest nám čerpati pravdivý význam z Písma samotného a ten význam zná jediné církev a svým synům jej vykládá. Snad tě příliš zdržují, zkrátím raději svou řeč a spěchám k věci. Obvinil jsi římskou církev, že porušuje evangelium, zapírá Krista a zbavuje spásy lid tím, že mu odpírá přijímání z kalicha. Jsou čtyři věci, jak vidím, jež rozčilují nejen tebe, ale všechny, jež odloučilo od římské církve smýšlení, neku-li běsnění husitů: Za prvé je to svědectví Janovo, za druhé zavedení svátostí, jak o něm vypravují tři evangelisté s Pavlem, za třetí praxe prvotní církve a Řeků a za čtvrté

autorita některých církevních otců a římských velekněží. Na to vše máme jasné odpovědi, jež matka církev přijímá ze zásobárny Ducha svatého a jež nám dává k použití. Jak pravíš, popírá Jan, dokonce popírá u Jana Pán, že by měl život kdokoli, leda by jedl jeho tělo a pil jeho krev. Soudíš, že těmito slovy není nařízeno přijímání u obojí méně než křest vodou. Bylo dávným nerozumem Arménů, že krmili novorozeňata, jakmile přišla na svět, hned po křtu svátostí oltární, což přý i v děláte, když voláte slabomyslné a děti k přijímání svátostí oltární, nevážíce si nejsvětější svátostí a pohrdající přijímáním Pavlovým, jenž píše Korintským: Nechť však zkouší sám sebe člověk a tak ať jí z toho chleba a pije z kalicha. Jak se mohou zkoumat děti a slabomyslní, když ani nemají zajištěn opravdový rozum? Ale není v Janově evangelium ten význam, jaký mu připsujete. Nepředepisuje se tam pít svátostně, ale duchovní. Neb výrok Alberta Velikého v kázání, jež proslavil o těle Kristově, stejně jasné jako pravdivě mluví o trojím nápoji krve Kristovy. Jest totiž nápoj svátostný, jež přijímají kněží pouze pro sebe, pak rozumový, jenž se podává křesťanským lidem pod způsobou chleba, a duchovní, jehož užívají všichni, kdo mají být spaseni, uctívající znovu a znovu ve zbožném a neustálém rozjímání vtělení a utrpení Páně. A tento nápoj předpisuje Pán u Jana, jak ukazuje jasné řada slov evangelistových. Neboť když Pán řekl: „Mé tělo jest opravdu pokrm a krev má je opravdu nápoj; kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm, tu pravili mnozí z jeho učedníků, slyšíce to: Tvrdá je tato řeč, kdo jí může naslouchat? Ježíš ale, jenž věděl ve svém nitru, že jeho učedníci na to reptají, řekl jim: „To vás pohoršuje; uvidíte-li tedy syna člověka, jak vystupuje tam, kde byl dříve, vězte, je to duch, jenž oživuje, tělo nikterak neprospívá. Slova, která jsem k vám mluvil, to je duch a život. Ale jsou mezi vámi, kdo nevěří“. Těmito slovy Pán prohlašuje, že ne tělesný pokrm a nápoj obsahuje posvátná tajemství, nýbrž duchovní, když praví: „Duch je to, jenž oživuje, tělo nemůže ničeho“. A opět: „Slova, jež jsem k vám mluvil, to je duch a život“. Chceš jasné vědět, jak to, že mluví evangelista o duchovním požívání, jež se děje vírou? Dej pozor na to, co praví Pán řka: „Kdo jí a pije“, že jsou to slova času přítomného, ne budoucího. Byli tedy v době, kdy tak mluvil Pán, lidé, kteří ho jedli a pili. Pán tehdy ještě netrpěl a svátost nebyla ustanovena. Jak tedy mohli jísti a pít někteří Krista, leda duchovně vírou a láskou, věřice v něho a konajíce jeho dílo? Neb i dříve byl řekl: „Já jsem živý chléb, kdo přijde ke mně, nebude hladovět, a kdo ve mně věří, nebude nikdy žíznit.“ Ti, kdo v něho věřili a následovali jeho skutky, ti jedli jeho tělo, ti pili jeho krev. A to je pravý smysl evangelia, neboť tehdy nebylo možno jinak jísti tělo Kristovo nebo pít jeho krev. Byl tedy výrok Kristův obrazný, jako řekl Samaritánci a na kříži, že žízní, neb žíznil po její víře a po naší spáse. Tak chápe vykladač písma toto evangelium, tak veliký Augustin, známý nejen svou učeností, jako zbožností, jehož sláva je tak veliká, že žádná chvála ji nezvětší, ani nezmenší žádná hana. Kdo by si ho nevážil a šel za Víkilefem a Rokycanou, dává přednost tmě před světlem, lži před pravdou. A co ještě? Což nepraví Pán v evangelium: „Já jsem chléb živý, kdo přichází ke mně, nebude hladovět, a kdo ve mne věří, nebude nikdy žíznit.“ Hle, tu máš ten chléb, jenž je pokrmem i nápojem, jenž zbavuje hladu a žízně. Koho zbavuje? Věřícího zbavuje, láskou zbavuje, neb kdo má správnou víru a koná skutky hodné víry, ten je hoden jísti tělo Páně a pít jeho krev, dosahuje věčného života, mrtev pro svět a žije Kristu. Tak to, co si berete na pomoc od Jana, shoduje se s naší vírou, ne s vaší. Přejdeme nyní k ostatním evangelistům a připojme

k nim Pavla. Neboť všichni současně vypravují o celé večeři Kristově a třebaže jeden má více a druhý méně, není přec mezi nimi rozporu ani nesouzvuku, ale co jeden vynechal, druhý připustil a třebaže žádný z nich neříká: „To číňte na mou památku“, leda jedině Lukáš, jenž klade ta slova po žehnání chleba, ale neopakuje jich po kalichu, přec jen třeba věřit, že Pán řekl i po chlebu i po kalichu: „To číňte na mou památku“, poněvadž to opakuje Pavel při obou způsobách. Z těch slov se ti zdá, že je předepsáno přijímání obou způsobů a poněvadž je nutno, aby při kázání Kristova zachovávali, kdo chtějí býti spaseni, tu každý, kdo nepřijme svátost pod způsobem chleba i vína, propadá zatracení a že apoštolská stolice se neprávem staví proti tomuto přepisu. Ale slyš odpověď: Přiznávám, že tak mluvili, jak pravíš, evangelisté a ani slovům Pavlovým ničeho neubírám. Ale přece jen nechápu, že by bylo nařízeno, aby lid přijímal pod způsobem chleba i vína. Neboť slova, jež jsi uvedl, nebyla řečena všem věřícím, ale jen apoštolům, kteří, jak je obecné mínění církevních doktorů, buď již byli kněžími, anebo tehdy přijali kněžství. Zní-li rozkaz: „To číňte na mou památku“, zavazuje kněze a ne lid a týká se církve shromážděné a ne kteréhokoli člena církve. A mám-li s tebou jednat jadrněji a mám-li užít silnějších důkazů, buď byli apoštolové kněžími, když přijali ten rozkaz, a k tomu jsou oprávněni jedině kněží, nebo byli dosud laiky a pak je přikázáno laikům svátost nejen přijímat, ale i konat. Ale to odmítáte vy i my. Apoštolové tedy byli kněžími a ten rozkaz váže jenom kněze.

Galet: Ale píše ke Korintským nejen kněžím, ale veškerému lidu, klerikům, laikům, mužům i ženám.

Eněáš: Pavel jím neposílá rozkaz, ale oznamuje, co Pán nařídil a vykládá, jak se věc stala a jak Pán ustanovil svátost. A když žádný z evangelistů neklade ona slova: „To číňte na mou památku“ po přijímání z kalicha, je si všimnouti, jak mluví Pavel. Co říká on po svatém chlebu? „To číňte na mou památku“, ale po kalichu: „Toto číňte, kolikrátkoli budete pít, na mou památku“. Tady je přidáno: „Kolikrátkoli budete pít“. Co to znamená? „Kolikrátkoli budete pít“, praví, „číňte“. To jest, když bude nutno pít z kalicha, když budete proměňovat, když budete konati oběť, číňte to na mou památku. To ale přísluší jedině kněžím. Díváme se totiž na tuto nejsvětější svátost dvojím způsobem: buď jako na pouhou svátost a jako na oběť i svátost. Při obětování je nutná obojí způsob, neboť je obrazem oné oběti, v níž Kristus, jako nejvyšší tvůrce mostu k budoucí blaženosti a dokonalejší a prostornější stánek, rukou udělaný, to jest nestvořený zde na světě, nabídl sám sebe za nás v oběť Bohu otci na oltáři kříže. A proto nemáme si představovat jen Krista v utrpení, ale také samotné utrpení Kristovo, při němž krev vytekla z těla. Avšak v pouhé svátosti, po níž toužíme pro vlastní obětování, aby neviditelné milosti se nám dostalo pod viditelnou způsobou, stačí, když si zpřítomníme trpícího Krista, ježž s dostatek představuje způsob chleba, neboť sám sebe připodobnil Pán k zrnku pšenice, jež umřelo, aby přineslo mnoho plodů. Ale abychom mluvili o tak velké svátosti s vyššího stanoviska, je trojí význam této převýborné věci, jak praví náš Akvinský a on též rozlišuje tři doby. Z minulosti znamená pro nás utrpení Páně a nazývá se obětí, v přítomnosti znamená jednotu církevní a nazývá se přijímáním (společné sjednocení) a pro budoucnost znamená užívání Boha, jehož čekáme v nebi a nazývá se cestné, neb umožňuje nám cestu do vlasti. A dle toho se nazývá také eucharistií či dobrou milostí. Kněžím sice sluší oběť, ostatním věřícím však je přijímání pokrmem na cestu a na to je způsob chleba znamením dostatečným, neboť se vyrábí z mnohých zrn a označuje krásně jednotu cír-

kevní a onen chléb andělů, jímž se budeme kumiliti v nebeském Jeruzalemě.

Galet: Mnoho toho ze sebe chrlíš a vzdaluješ se na míle od nadhozené otázky. „Toto číňte“, praví Pán, to jest konejte svátost jako já, berte si, pijte a jiným dávejte. Tak my tomu rozumíme, to je jádro sporu a uzel.

Eněáš: Pěkně jsi to řekl o tom uzlu, neboť hledáš uzel v rákosí. Ale není to ten uzel, ježž prý našel Alexandr na voze v Gordiu a ježž mečem rozťal, když nedovedl rozvázat rukou. Takové rozuzlení je snadné. Pán totiž neřekl: „Dělejte tak, jako já jsem to učinil“, nýbrž: „To číňte“, to jest: „Tuto svátost konejte na mou památku“. Jestliže tvrdíš, že za těmi slovy se tají rozkaz: „Vezměte, jezte a pijte“, pravím já, že se ty rozkazy vztahují spíše na kněze, neboť tehdy přijali apoštolové úřad kněžský. Jako platí ostatně i o tomto rozkaze: „Všichni hlásejte evangelium všemu stvoření“, tak i tento přijala církev, aby byl plněn ne všemi, ale vybranými služebníky a kněžími. Tak chápou učitelé církve slova Páně, tak učí svatá církev. Kdyby býval Kristus nařídil těmito slovy přijímání z kalicha také nekňžím, bylo by to bývalo zjeveno nejen Čechům, ale také jiným národům během tolika staletí. Ale žádná škola tak nesmýšlí, žádné město toho neschvaluje a mimo Čechy se k tomu nezná žádný sbor. Je s podivem, jestliže vám lépe vykládají písmo mnohé hostiny, víno smíšené s pivem a velmi dlouhé spaní, než ostatním posty a bdění.

Galet: Špatně nás soudíš. My totiž nejdeme za tvým učením, ale za učením apoštolů.

Eněáš: Ale oni neřekli, že jsou odsouzeni k zatracení věčnému národu, jež nepřijímají z kalicha, a také my nejsme povinni zachovávat vše, co dělali otcové v první církvi. Zachovávali většinu věcí, jež se týkaly stavu dokonalosti, jako lidé dokonalí, a neměli ničeho vlastního, nýbrž, jak to vypravuje Lukáš ve Skutcích apoštolů, kdo věřili, byli sobě rovni a měli vše společné. Své majetky a statky prodávali a rozdělovali je všem, kdo měli jich potřebu. My však nejsme nuceni, abychom vše prodali, a přec můžeme býti spaseni. Oni nejedli masa s krví, my však jíme a přec nepřicházíme o spásu duše. Oni měli manželky, my jich nemáme a máme proto větší zásluhu. Oni nebránili lidu pít z kalicha, my bráníme a dostává se nám odměny tím, že jsme poslušni církve, jež ustanovila na radu Ducha svatého, aby davu nebylo podáváno přijímání pod způsobem vína, neboť Pán řekl u Jana: „Ale Duch svatý, ježž pošle otec ve jménu mém, poučí vás o všem a vnukne vám vše, co vám bude chtít říci“. Poněvadž tedy není Kristem nařízeno, aby lid přijímal z kalicha, kdo pak nevidí, že se musíme podříditi soudu církve v této i v ostatních věcech, ježž Pán výslovně nenařídil? Vše totiž, co nespadá pod Boží nařízení, je svěřeno rozhodnutí vládnoucí církve. Její nařízení mají být přijímána a plněna ve vši zbožnosti, nepřiči-li se rozkazu Božímu nebo není s jistotou známo, zda se mu přiči. A také se nesmíš ohánět Řeky. Ač Řekové nebloudí, když zachovávají prastarý zvyk, to není výmluvou pro vás, kteří, ač zrozeni a vychováni v latinských mravech, odvrhli jste svévolně poctivý, chvalný, bezpečný a ryzí obřad římské církve, když je hříchem překročit její nařízení a zvyky, osvědčené a schválené dlouhým užíváním, a nevím, co vás pohání, abyste v té věci napodobili spíše církev řeckou, než latinskou. Latinský sbor církevní jedná zajisté i vkusněji, i rozumněji a opatrněji, než sbor řecký. Neboť zakázal lidu pít z kalicha ze tří důvodů. První je, aby se nevzdělaný lid nedomníval, že je Kristus obsažen jen v obojí způsobě, druhý, aby to, co je tekuté, nebylo rozlito na zem, jsouc bráno do

mnohých rukou, jak prý se stalo nedávno v Praze, kde chlapec sotva jednoroční, byv odňat prsu matčinu, aby přijal krev Páně, uchopil kalich z rukou kněze méně opatrného a vylil svátost na zem. Třetí důvod je, aby byl splněn předobraz starého zákona, jenž sice prikazoval, aby lid se účastnil obětí, ale úlitby vyhradil kněžím a levitům. Čím to je, že tolik chválíte řeckou církev? Což nevidíte, že latinská církev mnohem více rozkvétá než řecká? Že vaše církev vládne široko daleko, ona že však slouží ctitelům Mohamedovým? Že tato je řízena jedinou hlavou, ona však se zapletla do mnohých rozkolů? Že tato je ozdobena vnějšími chrámy, ona však že je zbavena všech lesků? Že tato vždy hlásá správné články víry, ona však souhlasí příliš často s bludem? Nechci říkat s Ciceronem, že Římané buď ničeho od Řeků nepřijali, nebo udělali lepším to, co přijali. Chválím a velebím Řeky, z jejichž zdrojů měli naši předkové vědění. Ale Řecko zestárlo, je studené a nemá, kdo by je ohřál. Paní národů se stala poplatnou a ta, jež byla učitelkou obyvatel Asie, stala se žákyní latinců. Kdo pak vás, Čechy, odkojené řádem latinským, pohání k tomu, abyste se pořečtili v přijímání kalicha? Proč nepřijímáte také ostatní věci, jež Řekové zachovávají? Proč neposvěcujete chléb kvašený? Proč pohrdáte mnišskými řády, jež oni uznávají? Proč se neodíváte do zdobených rouch, když konáte bohoslužbu, jako oni? Proč se neženíte? To přece můžete v souhlase s církví řeckou i prvotní? Nesluší vám, abyste byli zčásti Řeky a zčásti latiníky. Člověk má být buď horký nebo studený. Ale jednejte, jak je vaší věcí. Nechtějte vědět více, než je třeba. Slyšte učící matku, mějte v oblíbeném zákonu církve, jenž je svatý a poctivý. Nedomnívejte se, že apoštolové a jiní učedníci Kristovi přijímali vždy z kalicha, neb po umučení Kristově se málokdy mluví o kalichu, ale o chlebu často, jako na př. „A poznali ho v lámání chleba“ a ve Skutcích apoštolů: „Lámajíce chléb po domech“ a opět: „Trvajíce na lámání chleba“, kde nikde nenalézáme zmínky o víně. Ale nesmíte se pozastavit nad tím, že někteří učitelé církevní, mluvíce o svátostném přijímání a je lidu doporučující, přijímají platnost slov Janových, a přec nemá proto ono místo takový vlastní význam, nýbrž je brán jen dle jakési podobnosti spíše než odvozování. A učitelé církevní, mluví-li způsobem řečnickým, mají právo užívat mluvy obrazné a slov významu přeneseného, čímž se stává, že často mluvíce o znamení, přecházejí od znamení k tomu, co znamená. Ale nejvíce záleží na tom, zda mluví tak, že poučují tím, že rozhodují, nebo zda napomínají tím, že přesvědčují. A je třeba si všimnouti toho, že, i když většina učitelů církevních souhlasně opakuje slova Janova o svátosti oltářní, žádný tak nečiní v souvislém výkladu, jak potvrzuje Zachariáš Chrysopolský v knize, již napsal o souhlasném znění evangelií. Stran toho, co jsi připomněl o dekretu Lvově, vám nepřekáží. Neboť když manichejští hlásali za vlády Lvovy, že Kristus neměl pravého těla, nýbrž zdánlivé a bez krve a nevěřili v jeho zmrtvýchvstání, ani nesvětili neděli a popírali pití z kalicha, přijímajíce tělo Kristovo pod způsobem chleba, aby svůj blud zastřeli, ustanovil papež, chtěje zabránit takové nepravosti, aby, kdo přijímal pod jednou způsobou, nestranil se druhé. A tak většina ustanovení vznikla z nějaké příčiny, k vůli nějaké osobě, s ohledem na místo a dobu a to musí bráti v úvahu, kdo o nich soudí, by nevinili dříve, než vše pochopili, aby dříve neodsuzovali, dokud neprozkoumali věc. Ale poněvadž dnes jinak věci stojí, když vaši i naši předkové přijímali pod jednou, když mnozí učitelé, přijatí církví za takové a zapsaní v seznamu světců, vykonavše skvělé zázraky, doporučují aby se lidu z kalicha nepodávalo, když latinská církev to zachovává, učí a nařizuje, radím vám, abyste jí byli poslušni a střežili zákona-matky, aby vaši hlavě se dostalo půvabu

a šiji vaši ozdoby, jak slibuje Salamoun těm, kdo jsou poslušni matek.

Mikuláš: Je snad nějaký dekret apoštolské stolice nebo obecného sněmu, jenž by zabráňoval neknežím přijímat pod obojí?

Eneáš: Chcete se podrobit, ukáží-li dekret?

Mikuláš: Podrobíme se, nebude-li se to přičít zákonu Božímu.

Eneáš: Není zákona Božího, jemuž by se mohlo protivit nařízení církve.

Mikuláš: Tobě se to zdá, ale my věříme docela jinak.

Eneáš: Vy tvrdíte, že přijímání pod obojí nařídil Pán, my jsme proti. Komu je třeba věřit více, vám, nebo římské stolici?

Mikuláš: Tomu máme věřit, komu dává za pravdu božské písmo.

Eneáš: Ale vy říkáte, že božský zákon je na vaší straně, my jsme proti tomu.

Mikuláš: Domnívám se, že je hodnověrnější, kdo je blíže slovům božského zákona.

Eneáš: Což je-li to pochybné, kdo rozhodne?

Mikuláš: Soudit bude Kristus Pán.

Eneáš: Jak vidím, nechcete mít žádného nadřízeného soudce na zemi, jenž by rozluštil sporné věci. A tak také nevěříte, že římský velekněz je hlavou křesťanského lidu, ani neuznáváte obecních sněmů církevních, nectíte církve bojující, ač je paní věřících a učitelkou pravdy, nenávidí lež, je naší matkou, jež nás znovuzrodila Kristu a živí nás u víře. Kdyby vás nic jiného nepohrnulo, měli byste se lekat svého malého počtu. Kolik pak je vás, kteří proti nescetným živým i nekonečné řadě mrtvých si jazyky brousíte? Celé křesťanstvo je proti vám, a přec od svého názoru neustupujete. Kdyby byl správný, hořeli by všichni vaši předkové s ďáblem a jeho padlými anděly, protože nepři z kalicha. Neboť toto království, když bylo zanechalo uctívání model a bylo zasvěceno do svátostí církve, přijímalo vždy dle obřadu apoštolské stolice, až na několik málo let našeho století, v němž jste se odtrhli od jednoty církve pod vedením Jana Husa a Jeronýma.

Galet: Vytýkáš nám malý počet, ale Kristus se nebál kázat proti množství Židů, ač byl obklepen jen malým hloučkem učedníků, a Židů nebylo mnoho vzhledem k množství pohanů, když přijali zákon Mojžíšův.

Eneáš: Kristus, Bůh a člověk, pán a učitel, přišel na svět, aby dal nový zákon a spasil lid. Jak můžeš přirovnávat světlo ke tmě, nebo k zemi, Krista k Belialovi? Pánu přec nevěřili, nebýt zázraků, a Mojžíš nedával zákon, aniž by k němu divy. Ale jaké vy konáte divy, abychom věřili vašemu malému počtu a šli s vámi?

Galet: Jen pokolení zkažené a cizoložné hledá divy. My však máme Krista ochráncem malého počtu, jenž praví v evangeliu: „Kdekoli se sejdou dva nebo tři ve jménu mém, tam jsem já s nimi“. Netřeba nám přízné lidské, jsme-li vedeni nebeským vůdcem.

Eneáš: Za časů mučedníka Cypriana mluvíli někteří podobně a on jim odpověděl takto: „Falešní vykladači evangelia uvádějí slova poslední a prvnější opomíjejí, o něčem se částečně zmiňují a něco zase listivě zamlčují a jako sami se od církve odtrhli, tak trhají i význam jedné kapitoly. Když totiž Pán radil svým učedníkům k jednomyslnosti a k míru, řekl: „Pravím vám, že, shodnou-li se dva z vás na zemi o všem, oč budete žádat, dostane se vám toho od mého otce, jenž jest v nebesích. Kdekoli se sejdou dva nebo tři ve jménu mém, s nimi jsem“. Tím ukazuje, že nejvíce nedosáhne množství, ale jednomyslnost žádajících. Praví-li jestliže dva se shodnou na zemi, položil napřed jednomyslnost a svornost srdce a poučil vás, abyste se shodli věrně a pevně.

Ale jak se může s někým shodnout, kdo se nehoduje ani s tělem samotné církve a s celým jejím bratrstvem?" Všimněte si těch slov, jsou záhadná. Kristus není s těmi, kdo se odlučují od církve. Všichni jsme byli v jedné církvi. Dříve jsme měli, vy i my, jednu víru, jednoho Boha, jeden řád. Neodloučili jsme se my od vás, ale vy od nás jste se odtrhli tím, že si pořádáte různé tajné schůzky a přijímáte cizí nauky, jichž vaši otcové neslyšeli, opustili jste hlavu a zdroj pravdy. Toužíte-li po přítomnosti Kristově, jest se vám vrátit k jeho nevěstě.

Galet: Jsme členy církve a nikdy jsme od ní neodpadli, ale nic nás nevede k tomu, abychom přešli k vám, dokud porušujete zákon Kristův, neboť nikdy se nespojí s tajemným tělem Kristovým, kdo se uchyluje od jeho evangelia. Ale proč nám zamlčuješ, je-li nějaké ustanovení, jež zakazuje pít z kalicha?

Eneáš: Poněvadž jste nechtěli slíbit poslušnost. Ale přece vám to řeknu. Mám vás za tak zkušené, že nepovažujete zvyklost obecné církve za méně účinnou, než psaný zákon, neboť síla zákona vyplývá ze souhlasu. Avšak zvyklost není méně výsledkem souhlasu, než psaný zákon. Neboť dlouhé a schvalované užívání vede ke zvyku a zdá se, že je přijímán spíše na radu Boží, než lidskou, nenalézaje odporu. Zákony však, ač věříme, že jsou odhlasovány na pokyn Boží, přec jen často jsou vydávány za částečného nesouhlasu lidu nebo sboru zákonodárného. Proto je třeba trestati neméně toho, kdo nepoctivě vykládá starý obyčej, než toho, jenž hanobí zákon.

Když tedy zachovávala církev po mnohá staletí, aby lid nepil z kalicha, slušelo se i vám, Čechům, abyste zachovali i vy tento zvyk a byli horlivými zastánci zákona jaksi otcovského, jenž, jak už jsem pověděl, se neprotiví ani novému, ani starému zákonu, ale opírá se o velký rozumový a poctivý důvod. Avšak neklamte vaše očekávání. Jen čtete usnesení Kostnického sněmu a prohledejte jeho zápisy. Najdete tam, že obyčej, o němž jsem vám právě vykládal, je tam i schválen, i přijat za zákon a potvrzen písemně. V Basileji však, dokud tam zasedal všeobecný sněm, když byly probrány přesné a pečlivě projednány důkazy vzaté z posvátných textů, když byly pečlivě zváženy dekrety velkých sněmů církevních a tradice svatých otců a slavných učitelů církevních, bylo ustanoveno a jasně vyhlášeno, že věřící laikové nebo přijímající kněží, když neslouží mši, nejsou nuceni dle nařízení Páně, aby přijímali božskou svátost oltářní pod způsobou chleba a vína. Na kopci tohoto ustanovení je připojen také chvalitebný zvyk podávat laikům tělo Páně pod jednou způsobou, zavedený církví a svatými otci a dosud zachovávaný velmi dlouho a již dávno doporučený znalci božského zákona, kteří se dokonale vyznali ve svatých písmech a kánonech a musí být pokládáni za zákon a nikomu není dovoleno, aby jej odsuzoval nebo jej měnil bez dovolení církve. Tak máte napsané dekrety sněmů a starobylý obyčej církve.

Galet: Může zvrátit církev nebo její sněm svátosti, jež Kristus ustanovil?

Eneáš: Nemůže.

Galet: Avšak Kristus ustanovil tuto svátost pod způsobou chleba a vína. Proč to zrušila církev, jež podává laikům jen chléb?

Eneáš: Církev neruší svátost, jen mění obřad. Neboť zůstává nezměněno, co je na svátosti podstatné a nutné, co se však týče způsobu podávání, může změnit církev, jejíž moc není menší dnes než za časů apoštolů. A moc církve a její správa spočívá ve třech věcech, jak učitelé církevní vykládají: ve svěcení a ustanovování různých hodností, v po-

dávání svátosti a v různých předpisech, jež vydává pro své podřízené. Proto se domníval nebezpečně významný učitel církve Tomáš Akvinský, že je v pravomoci církve ustanovovat různé stupně prelátů a ty zase odstraňovat pro různost případů a časů. Tak jsou svěcení podjáhni, jichž neznala původní církev, tak i dává se přednost biskupům před kněžími, o nichž sv. Jeronym praví, že měli kdysi stejnou pravomoc. Tak byl vynalezen sbor kardinálů a stal se velikou ozdobou a stálou oporou církve. Církev může totiž odstraňovat staré řády a zavádět nové řády a obřady. Proto, byť i Pán podával svým učedníkům své tělo po večeři, církev nedovoluje bratřím přijímat ani po snídani, ani po večeři, leč v nezbytném případě. A zase, ač Kristus ustanovil tuto svátost opášen rouškou a ve všedním rouše, a třebaže přitom řekl jen něco málo slov, ozdobila církev z úcty k němu roucha mešní a doprovází slavnou mši čtením z proroků a apoštolů a nábožnými modlitbami. Jako totiž ve starém zákoně přišla vznešená nádhera chrámu po kožešinách, zbarvených do ruda a po prostinké úpravě svatostánku, tak i v novém zákoně následovala po oněch prostých začátcích prvotní církve pomalu uhlazenější nádhera při bohoslužbě a při svátostných obřadech, i větší vznešenost kněžského stavu. Za třetí může církev měnit a odvolávat ustanovení a nařízení svatých otců, jež se týkají mravů, pokud se jí to bude zdát vhodným co do místa, času a osob, jak jsem již dříve řekl. Ale co se týká svátostí samých, nedá se zrušit, co je nutné. Co není nutné, může být změněno i odstraněno. Ve svátosti oltářní však není, jak jsem prve dokázal, nutné přijímat lidu pod obojí. Nemohla tedy být nemoudře odňata způsobu druhá, neboť to neznamena měnit svátost, nýbrž jen obřad.

Galet: Kdo by popíral, že pod způsobou vína se podává svátost? Tedy ruší Kristovu svátost, kdo ruší způsobu vína.

Eneáš: Nesprávně namítáš. Církev má sedm svátostí a jestliže jich uznáváte jen pět, je svátost oltářní z nich největší a nejvýznamnější. Ona je nedotknutelná a celá, ať se přijímá pod jednou způsobou či pod obojí. A kdyby se chléb rozdělil na tisíc drobečků a víno na tisíc kapek, přec je v každé té částici jeden a celý neporušený Kristus. Odejme-li způsobu vína, nerušíme svátost, neboť je celá přijímána ve druhé způsobě. Počíná si tedy římská církev správně a velmi svědomitě v podávání této svátosti. A proto, toužíte-li po útěše duší, milujete-li klid, hledáte-li pravdu, chcete-li spasit duše, slyšte apoštolskou stolici, držte se jejích tradic, čtete ji, neboť je svatá a neposkvrněná nevěsta Kristova, holubice čistá a nejbělejší, z jejíhož zobáčku visí větévka šťastné olivy. Ona slibuje lidem mír, pyšným však hrozí válkou.

Když skončily tyto řeči, povstal jeden z předáků tábořských a pravil dosti nadutě: „Co ty nám tu vychvaluješ tolika slovy apoštolskou stolici? My víme, že papež a kardinálové jsou otroci lakoty, že jsou netrpěliví, nafoukaní a otylí, oddaní břichu a chlípnosti, že slouží zločinům, že jsou kněžími ďáblými a předchůdci Antikristovými, jejichž bůh je břicho a peníze nebem“. Ten člověk byl břichatý a sádekmatý. Když jsem ho spatřil, píchl jsem ho lehce rukou do břicha a s úsměvem jsem se ho ptal, od čeho že má ten nádor na břiše. Proč se týrá postem, proč se nenají? Všichni se dali do smíchu a chechtali se mu dlouho. Já však, když jsem zpozoroval, že ti kněží ke mně přišli spíše proto, aby se se mnou přeli, než aby se jim dostalo poučení, přestal jsem mluvit a s nimi se přit. Poznal jsem totiž, že by bylo snazší překřičet vlny rozbouraného moře, než ukrotit řeči jejich zuřivost. Neb je marná práce a bezvýsledná posvítit slepému, přemluvit hluchého a nabízet moudrost hrubci. Tak jsem se tedy k nim obrátil a řekl jsem: „Moji

UK.
0104000

kolegové jsou po snídani a hotoví se k další cestě. Je čas, abych vás opustil. Dosti dlouho jsme se hádali. Ale jak vidím, vy nevěříte mým slovům a ani já se nedám zvíkatí vašimi námitkami. Zůstaňte všichni, čím jsme byli dříve. Věděl jsem to, než jsem začal mluvit, nechtěl jsem však mlčet, aby moje mlčení nedalo za pravdu vašim domněnkám, aby potom někdo neřekl: Byl u táborů sienský biskup a nic neřekl proti jejich víře. Buď myslil, že oni mají pravdu, nebo se bál, že by mohl být přemožen jejich argumenty. Neměla-li moje slova jiného účinku, mají aspoň tu výhodu, že všichni přítomní mi rozuměli, že jsem čelil vašim názorům. Vy pak budete o tom přemýšlet šíře a snad i lépe. Tu oni pravili: „Kdyby bylo dosti času, přinesli bychom sem a ukázali ti, kdo z nás je horlivým následovníkem Kristovým a zákona Božího. Ale buď s Bohem“. Já jim na to: „Ani vy nemáte času nazbyt, ani já, a tak tu buďte zdrávi“. A tak jsem se s nimi rozloučil a když vyšel pán z Růže, jel jsem s ním do Soběslavě a odtud na Krumlov ke staršímu pánu z Růže. Zdálo se mi, že jsem byl mezi barbary za ledovým mořem, mezi lidožrouty a mezi obludnými národy Indie a Lybie. A není opravdu na celé zemi, již oblévá moře, obludnějšího národa, než jsou táboři. Prý někteří obyvatelé Aithiopie a Skytové a obyvatelé Sumatry mají obludně znetvořená těla, avšak táboři činí netvornými neřesti zkažené mysli a neštetné skvrny na duši. K nim puřovala kacířství, kolik jich naseť morový duch od počátku církve až dodnes.

Jsou tam mikulášenci, ariáni, manichejští, arméni, nestoriáni, berengarovci, jsou tam lyonští chudí, hlavně však valdenští, úhlavní nepřátelé apoštolské stolice a náměstka Kristova, a ti odvrhují otěže nadřizenosti a hlásají svobodu. A tu jim nezbývá, než aby připustili všechny bludy. Když jsem od nich odešel, bylo mi, jako bych se vrátil z nejhlubšího pekla a necítil jsem se opět mezi lidmi, dokud jsem nedorazil do Budějovic a k Oldřichovi z Růže. Neboť Budějovičané nejsou pošípnění žádnými bludy a Oldřich je nejzápřísáhlejší nepřítel kacířů, pravý syn církve a přední mezi ostatními českými šlechtici, kteří hájí katolickou víru slovy i zbraněmi a zaslouží, aby ho apoštolská stolice čítala mezi své milé a vážila si ho mezi prvními.

Napsal jsem tento list Vaší znamenitosti narychlo, neboť můj Jan, jež dobře znáte, spěchá do Říma. Chtěl jsem raději, abyste poznal z mého vypracování, co se mi po cestě přihodilo, než abyste o tom nevěděl zhola ničeho. Umínil jsem si, že hovoře o vznešených věcech víry, dotknu se i tajemného významu písma. Vím, že bylo v tom hodně nejasností. Neboť ten zápas mne nalezl nezkušeným začátečníkem. Ale nechtěl jsem, aby vlci beztrestně štěkali, nechtěl jsem opustit pravdu a církev. A poněvadž jsem dobře věděl, jak jsem nezkušený, vzýval jsem statečně pomoc a světlo s hůry; přenechal jsem Pánu svou starost a on mi pomohl. Cítil jsem jeho božskou pomoc, neboť slova mi plynula sama z úst a táboři byli zahnáni do úzkých. Dobrotivý a milosrdný je Pán a neoslyší ani hlasu hříšníka. Věřím a jsem si jist, že ne můj hříšný život, ale moje víra zasloužila se o to, aby byla slyšena, a že jsem se nedal chytit do tenat a klíček táborů. Ať to bylo jakkoli, vím, že jsem leccos i tehdy řekl, i nyní napsal, co nestojí za zmínku. Ale co jsem tehdy řekl, nemůže být souzeno, neb slovo jednou vyslovené letí a nedá se zavolat zpět. Co nyní píši, dá se snadno opravit, než to vyjde na světlo. Proto Vás prosím pro starou blahovůli a lásku, kterou jste mi dával vždy najevo, abyste k tomuto dílku přiložil svůj pilník a svou ruku a nenechal je dříve vyjít, dokud nebude schváleno Vaším přísným a vážným soudem. Buďte zdráv, vzpomínejte na mne v lásce. Až Bůh a osud dovolí, přijedu k Vám.

Dáno ve Vídeňském Novém Městě 21. srpna 1451.

Jihočeský SBORNÍK HISTORICKÝ

VYDÁVA

OKRESNÍ OSVĚTOVÁ BESEDA V TÁBOŘE

*Rídí Bohumír Janoušek s redakční radou: Ludmila Krysllová,
Josef Buriánek, Roman Cikhart, František Kroupa.*

Tajemník redakce Karel Poustka.

ROČNÍK XXII. (1953)

Číslo 2.